

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра управління фінансово-економічною безпекою і проектами

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему Формування фінансової безпеки АТ КБ «ПРИВАТБАНК» на засадах
ефективної кредитної політики

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0738-уб
спеціальності 073 Менеджмент,
освітня програма Управління фінансово-
економічною безпекою

М.М. Шершенюк

Керівник к.е.н., доцент Бехтер Л.А.

Рецензент к.т.н., доцент Іващенко О.В.

Запоріжжя – 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра управління фінансово-економічною безпекою і проектами
Освітній рівень магістр
Спеціальність 073 Менеджмент, освітня програма Управління фінансово-економічною безпекою

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ О.В. Лепьохін
« ____ » _____ 2019 р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Шершенюку Миколі Миколайовичу

1. Тема роботи: «Формування фінансової безпеки АТ КБ «ПРИВАТБАНК» на засадах ефективної кредитної політики»
керівник роботи: Бехтер Лілія Анатоліївна, к.е.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 4 липня 2019 року № 1110-с.
2. Строк подання студентом роботи: 25 грудня 2019 року.
3. Вихідні дані до роботи: показники фінансової звітності ПрАТ «Запорізька кондитерська фабрика», а також монографічні дослідження та статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити сутність і зміст кредитної політики банку; розглянути механізм формування та реалізації кредитної політики банку; визначити основні методичні підходи до оцінки якості кредитного портфелю банку; здійснити оцінку фінансового стану банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК»; надати оцінку ефективності кредитної політики банку; удосконалити систему управління кредитним портфелем банку.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 17 рис., 22 табл. і 11 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Бехтер Л.А., доцент	09.08.2019 р.	09.08.2019 р.
2	Бехтер Л.А., доцент	13.09.2019 р.	13.09.2019 р.
3	Бехтер Л.А., доцент	18.10.2019 р.	18.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2019 р. – 09.07.2019 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2019 р. – 08.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2019 р. – 12.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2019 р. – 17.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	18.10.2019 р. – 28.11.2019 р.	виконано
6.	Формування висновків	29.11.2019 р. – 10.12.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	11.12.2019 р. – 24.12.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	25.12.2019 р.	виконано

Студент _____ М.М. Шершенюк
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Л.А. Бехтер
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ С.В. Северина
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 107 с., 17 рис., 22 табл., 2 додатки, 65 джерел.

Об'єктом дослідження є процеси управління кредитною діяльністю банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних, методичних та практичних засад кредитної політики банку з метою формування відповідного рівня фінансової безпеки.

Завдання: дослідити сутність і зміст кредитної політики банку; розглянути механізм формування та реалізації кредитної політики банку; визначити основні методичні підходи до оцінки якості кредитного портфелю банку; здійснити оцінку фінансового стану банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК»; надати оцінку ефективності кредитної політики банку; удосконалити систему управління кредитним портфелем банку.

Методи досліджень: системний, економіко-статистичний, графічний, табличний, порівняльний, логічний, нормативно-розрахунковий, аналізу, групування та графоаналітичний метод.

Одержані результати та їх новизна: вдосконалено систему управління кредитним портфелем банку, яка передбачає планування обсягу окремих кредитних операцій та визначити найбільш оптимальну його структуру.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні положення та пропозиції, доведено до рівня методичних та практичних розробок, які можуть бути використані банками при формуванні аналітичного забезпечення управління кредитним портфелем.

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА, КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ, ОПТИМІЗАЦІЯ, РИЗИКИ, УПРАВЛІННЯ.

SUMMARY

Qualifying work: 107 pp., 17 fig., 22 tab., 2 annex, 65 references.

The object of the research is the processes of credit management of the bank of PLC CB «PRIVATBANK».

The subject of the research is theoretical, methodical and practical bases of formation of effective system of management of credit policy of the bank in modern conditions.

The purpose of the qualification work is to summarize the theoretical, methodological and practical principles of the bank's credit policy in order to form an appropriate level of financial security.

Objective: To investigate the nature and content of the bank's credit policy; to consider the mechanism of formation and implementation of bank credit policy; to determine the main methodological approaches to assessing the quality of the bank's loan portfolio; to carry out an assessment of the financial condition of the bank of PLC CB «PRIVATBANK»; provide an assessment of the effectiveness of the bank's credit policy; improve the bank's credit portfolio management system.

The following research methods are used in the work: systematic, economic-statistical, graphical, tabular, comparative (in the study of the specifics of managing the credit policy of the bank), logical, normative and calculated (in assessing the efficiency of PLC CB «PRIVATBANK»), methods of analysis, grouping and graphoanalytic method.

The information base of qualification work is the property of economic theory, scientific works of domestic and foreign scientists in the field of banking, legislative and regulatory acts of Ukraine, periodicals and monographs, and the financial statements of PLC CB «PRIVATBANK».

The results obtained and their novelty: the Bank's credit portfolio management system has been improved, which involves planning the volume of individual credit operations and determining the most optimal structure.

The practical significance of the results obtained is that the main provisions and proposals are brought to the level of methodological and practical developments that can be used by banks in the formation of analytical support for credit portfolio management.

CREDIT POLICY, LOAN PORTFOLIO, OPTIMIZATION, RISKS,
MANAGEMENT.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ.....	11
1.2 Сутність кредитної політики банку.....	11
1.2 Механізм формування та реалізації кредитної політики банку.....	25
1.3 Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфелю банку.....	34
Висновки до розділу 1.....	46
2 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	46
2.1 Організаційно-економічна характеристика банку.....	46
2.2 Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та ділової активності банку	55
2.3 Аналіз кредитного портфелю банку.....	65
Висновки до розділу 2.....	76
3 ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	78
3.1 Удосконалення системи управління кредитним ризиком банку.....	78
3.2 Оптимізація структури кредитного портфелю банку.....	85
Висновки до розділу 3.....	96
ВИСНОВКИ.....	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	102
ДОДАТКИ.....	108

ВСТУП

На сучасному етапі економічного розвитку одним з важливих шляхів виходу України із кризового стану є удосконалення та подальший розвиток банківського кредитування. Підвищення ефективності банківського сектору країни – одна з актуальних, гострих і складних проблем, яка є на сьогодні. Адже в умовах сьогоднішнього банківські установи дещо уповільнили свою діяльність на ринку кредитування, що є безумовним наслідком економічних та політичних процесів, які похитнули економіку не тільки нашої держави. За останній час змінилися умови по розрахунку кредитного ризику, що так чи інакше вплине на обсяг та якість кредитування юридичних осіб. Для реалізації ефективної кредитної діяльності банки створюють свою внутрішню кредитну політику.

Кредитна політика банку – це один із важливих інструментів, що не дає можливості допустити банківські ризики. Використання положень кредитної політики дає право банку розробити такий кредитний портфель, який сприятиме досягненню поставлених цілей у банківській діяльності, а саме: контролю за управлінням ризиками, прибутковості банку та дотримання усіх вимог законів щодо сфери банку.

Кредитна політика банківської установи визначає пріоритети у розвитку та вдосконалення діяльності в сфері кредитування, розвитку кредитного процесу та підвищення його ефективності. Також вона забезпечує стабільність, рентабельність та ліквідність банку.

Дослідженням теоретико-методологічних основ кредитування, аналізу його результатів, а також кредитної політики присвячено чимало праць вітчизняних економістів серед них: М. Д Білик., В. Я.Вовк, Н. К.Жукова, Н. В.Зражевська, Б. С. Івасіва, Л. В.Кузнєцова, А. П. Мороз, М. І. Савлука, Р. А. Славюк, О. В. Хмеленко, О. М. Юркевич, Н. А. Шелудько та ін. Проте незважаючи на велику кількість досліджень кредитна діяльність потребує постійного аналізу в сучасних умовах розвитку країни.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних, методичних та практичних засад кредитної політики банку з метою формування відповідного рівня фінансової безпеки.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено наступні завдання:

- дослідити сутність і зміст кредитної політики банку;
- розглянути механізм формування та реалізації кредитної політики банку;
- визначити основні методичні підходи до оцінки якості кредитного портфелю банку;
- здійснити оцінку фінансового стану банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;

- надати оцінку ефективності кредитної політики банку;
- удосконалити систему управління кредитним портфелем банку.

Об'єктом дослідження є процеси управління кредитною діяльністю банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні основи формування ефективної системи управління кредитною політикою банку в сучасних умовах.

Методи дослідження. У роботі використано такі методи дослідження: системний, економіко-статистичний, графічний, табличний, порівняльний (при дослідженні специфіки управління кредитною політикою банку), логічний, нормативно-розрахунковий (в оцінюванні ефективності діяльності банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК»), методи аналізу, групування та графоаналітичний метод.

Інформаційну базу кваліфікаційної роботи становлять надбання економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері банківської діяльності, законодавчі та нормативно-правові акти України, періодичні та монографічні видання, та фінансова звітність банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

До основних результатів, що містять елементи наукової новизни, належать такі: вдосконалено систему управління кредитним портфелем банку, яка передбачає планування обсягу окремих кредитних операцій та визначити найбільш оптимальну його структуру.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні положення та пропозиції, доведено до рівня методичних та практичних розробок, які можуть бути використані банками при формуванні аналітичного забезпечення управління кредитним портфелем.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження опубліковано у збірнику матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» (м. Запоріжжя, 7 листопада 2019 р.).

За результатами дослідження подано до друку статтю «Фактори впливу на кредитну політику банку» у збірник наукових праць «Нова економіка».

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

1.1 Сутність кредитної політики банку

Особливе місце в економіці держави належить банкам, які здійснюють мобілізацію та розподіл коштів і суттєво впливати на економічну, а через неї і на соціальну, політичну ситуацію в певному регіоні чи в країні в цілому. Кредитна діяльність банку є одним із основоположних критеріїв, який відрізняє його від небанківських установ. У світовій практиці саме з кредитуванням пов'язана значна частина прибутку банку. Водночас кредитування є однією з найризикованіших операцій комерційного банку. Це пояснюється як самою природою кредиту, так і тим, що ця операція посідає чільне місце в балансах більшості комерційних банків [7].

Розглядаючи кредитну діяльність як макроекономічне явище, необхідно зазначити, що діяльність, у найбільш широкому розумінні, – це сукупність дій, спрямованих на захист інтересів суспільства. Кредитна діяльність банку виступає складовою економічної діяльності держави та передбачає систему заходів, спрямованих на провадження діяльності з кредитування народного господарства, населення для вирішення соціально-економічних проблем, задач, зміцнення грошового обороту країни. Таким чином, кредитна діяльність є явищем макроекономічного характеру, що обов'язково передбачає розробку науково-обґрунтованої концепції кредитних відносин, планування та реалізацію кредитних заходів. При формуванні такої концепції визначаються [30]:

- сфера кредитних відносин;
- з метою розподілу і перерозподілу грошових коштів використання та гармонійне поєднання фінансових та кредитних методів;
- зв'язок кредитування з грошовим оборотом;
- принципи кредитування;
- визначення оптимального співвідношення економічних та організаційних методів.

Поняття «кредит» як у теоретичному, так і в практичному аспекті – явище неоднозначне. Слово «кредит» походить від латинського «creditum», що означає «позика», «борг». Деякі лінгвісти пов'язують його із «credos», тобто «вірю», «довіряю» [46]. Категорія кредиту так чи інакше розглядається

економічною наукою як відносини про надання позики однією особою іншій, що засновані на довірі та передбачають повернення наданої вартості у певний строк зі сплатою ціни за користування. Базові ознаки, що притаманні кредитним відносинам, зображені на рис. 1.1.

на умовах їх повернення та сплати ціни за користування. Кредит є однією з основних форм руху позичкового капіталу [19].

Ставши інституцією фінансового перерозподілу вартості, банки можуть запропонувати клієнтам значну кількість різноманітних банківських продуктів та послуг. Проте є наявний визначений базовий перелік операцій, без яких банк не може функціонувати, зокрема кредитна діяльність.

Аналіз літературних джерел підтвердив, що сьогодні існує два підходи до трактування сутності кредиту [3; 10; 57]:

– ототожнення кредиту з цінністю, яка передається одним економічним суб'єктом іншому в позичку. За таким підходом увага звертається на саму позичку, її правову форму, що зумовлює вихолощування з кредиту його економічного змісту;

– ототожнення кредиту з певним видом економічних відносин, які формуються в суспільстві. Такий підхід дає можливість глибше дослідити економічні аспекти кредиту, соціально-економічні чинники його існування, основи та закономірності його руху. Тому цей підхід у сучасній літературі переважає.

Кредитні відносини мають низку характерних ознак, які конституують їх як окрему самостійну економічну категорію – кредит.

Таким чином, здійснивши аналіз наукових джерел, можна сформулювати основні ознаки кредитних відносин:

- учасники кредитних відносин повинні бути економічно самостійними, тобто мати у своїй власності певне майно (у грошовій або товарній формі) і вільно ним розпоряджатися;
- функціонувати на основі самодостатності та самоокупності;
- нести економічну відповідальність за своїми зобов'язаннями. Без цього вони не зможуть набути статусу ні кредитора, ні позичальника;
- кредитні відносини є добровільними та рівноправними. Тільки за цих умов вони будуть взаємовигідними і зможуть ефективно розвиватися;
- кредитні відносини є вартісними, оскільки виникають у зв'язку з рухом вартості (грошей чи матеріальних цінностей);
- економічною основою кредиту є мобілізація й нагромадження тимчасово вільних коштів і формування з них позичкового капіталу;
- кредит являє собою передачу кредитором певного капіталу у тимчасове користування позичальнику на умовах повернення та платності.

Продовженням аналізу сутності системи кредитних відносин є прояви її функцій як складової економічної системи. Теоретичним підґрунтям функцій системи кредитних відносин є функції кредиту. При цьому варто акцентувати увагу на тому, що склад системи кредитних відносин пов'язаний із її внутрішнім середовищем, в межах якого здійснюється взаємозалежність окремих елементів, а функція – пов'язана із взаємодією системи кредитних відносин із зовнішнім середовищем. У процесі розвитку суспільства погляди на функції кредиту трансформувались: за їх допомогою, як відомо, можна встановити зв'язок категорії кредиту із системою економічних відносин [51]. На нашу думку, погляди економістів на функції кредиту можна поділити на дві групи. Перша група поглядів характеризується певною єдністю в переліку та трактуванні функцій кредиту. Цей підхід можна назвати традиційним. Аналіз показав, що більшість науковців дійшли згоди у визначенні перерозподільчої, контрольної та антиципаційної (емісійної) функцій кредиту. Усі дослідники виокремлюють перерозподільчу функцію, наголошуючи, що за допомогою кредиту відбувається перерозподіл тимчасово вільних грошових коштів. Ця функція полягає в перерозподілі між суб'єктами національної економіки матеріальних та грошових ресурсів без зміни їх первинного права власності на основних принципах кредитування. На наш погляд, ця функція є різновидом перерозподільчої функції. Серед інших функцій кредиту одні дослідники вирізняють емісійну (антиципаційну), утворення в обороті купівельної спроможності; заміщення грошей в обігу; поповнення грошового обігу коштами. Тлумачення

антиципаційної (емісійної) функції кредиту сучасними дослідниками дещо різняться. Антиципаційна (емісійна) функція кредиту реалізується шляхом заміщення готівкових грошей кредитними. При цьому більшість вчених акцентують увагу на тому, що ця функція властива тільки банківському кредиту [33].

Контрольна функція полягає не лише в необхідності контролю кредитора за позичальником, а й у контролі позичальника за власною діяльністю. Деякі вчені підтримують трансформацію контрольної функції в контрольню-стимулюючу [25]. Стимулююча складова контрольню-стимулюючої функції реалізується шляхом визначення відповідних умов кредитування, що впливають на поведінку позичальників та кредиторів щодо укладення кредитних угод. Існуючі сьогодні в економічній літературі трактування змісту функцій кредиту наведено табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Функції кредиту

Назва функції	Сутність функції
Перерозподільна функція	Дана функція впливає із самої сутності і ролі кредитних відносин та полягає у перерозподілі за допомогою кредиту грошових капіталів між різними суб'єктами економіки на засадах повернення та платності. Ця функція властива всім формам та видам кредиту, проявляється як в процесі мобілізації тимчасово вільних грошових коштів суб'єктів господарювання, так і в процесі їх розміщення на ринку позичкового капіталу.
Емісійна функція (або функція заміщення грошей кредитними інструментами)	Ця функція полягає у його здатності випереджати в часі процес нагромадження в товарній і грошовій формах, можливості створення за рахунок кредиту додаткових засобів платежу.
Контрольна функція	Остання функція полягає в тому, що в процесі кредитування забезпечується контроль за дотриманням умов та принципів кредиту з боку суб'єктів кредитної угоди. Водночас наявність такої функції кредиту багато хто з науковців заперечує, посилаючись на те, що контроль властивий не тільки кредитним відносинам, а й багатьом іншим – фінансовим, страховим, торговельним тощо, тобто він не є ознакою суто кредиту.

Завдяки реалізації своїх функцій, кредитні відносини активно впливають на процеси відтворення і нагромадження капіталу як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях. Отже, виходячи з сутності кредиту та його функцій, можливо визначити роль кредиту.

Зокрема позитивна роль банківського кредиту полягає у такому [13]:

- активізація розвитку економічної діяльності загалом;
- сприяння зростанню масштабів та розширення напрямів діяльності суб'єктів господарювання;
- підвищення купівельної спроможності фізичних осіб;
- скорочення витрат обігу через створення кредитних інструментів

тощо.

У структурі активних операцій банку найбільшу питому вагу займає саме кредитна діяльність, тому найбільша частина активів банку вкладається саме у кредитні операції без яких банк не може функціонувати, зокрема кредитна діяльність. У структурі активних операцій банку найбільшу питому вагу займає саме кредитна діяльність, тому найбільша частина активів банку вкладається саме у кредитні операції [14].

Кредитування підприємств ґрунтується на базових принципах кредитування, а саме – на принципах платності, цільового призначення, забезпеченості, строковості та повернення (

Деякі науковці виділяють три групи принципів: особливі, загальноекономічні й окремі, одиничні принципи кредитування. До особливих принципів належать такі: платності, забезпеченості, строковості, поверненості, цільового призначення [32].

До загальноекономічних принципів кредитування належать принцип відповідності змісту банківського кредиту ринковим відносинам, принцип радіальності й ефективності банківського кредитування, принцип комплексності та принцип розвитку. Окремі, або одиничні принципи – це ті, які впливають з кожного особливого принципу й можуть по-різному проявлятися в конкретних кредитних операціях.

За різних економічних систем пріоритетність принципів кредитування, в першу чергу, залежить від форми власності.

Організація ефективної кредитної діяльності у сучасних нестабільних умовах господарювання відбувається завдяки виваженої кредитної політики банку. Значення кредитної політики у функціонуванні банку досить значне, вона формує умови, принцип, правила кредитування, окреслює підходи до реалізації процесу кредитування та його контролю. Одним із головних завдань кредитної політики є контроль та зниження кредитного ризику у процесі банківської діяльності.

З метою більш повного дослідження суті кредитної політики проведемо критичний аналіз визначень науковців. Слід зазначити, що серед науковців існують певні дискусії щодо визначень суті поняття «кредитна політика». Так на офіційному сайті Асоціації українських банків кредитна політику банку визначена як «стратегія і тактика банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів: поворотності; терміновості; диференційованості; забезпеченості; платності» [52].

У світі енциклопедій кредитна політика – це «сукупність факторів, документів і дій, що визначають розвиток комерційного банку в області кредитування своїх клієнтів. Кредитна політика визначає завдання і пріоритети кредитної діяльності банку, засоби і методи їх реалізації, а також принципи і порядок організації кредитного процесу. Вона створює основу організації кредитної роботи банку відповідно до загальної стратегії його діяльності, будучи необхідною умовою розробки системи документів, що

регламентують процес кредитування» [53].

На думку І. Гуцала кредитна політика: «є складовою частиною загальної політики банку, спрямованої на досягнення його стратегічних цілей: дотримання фінансової стійкості, надійності, ліквідності та платоспроможності банку; реалізується через кредитний механізм і пов'язана із раціональною організацією кредитних відносин, їх управлінням та регулюванням для досягнення конкретних цілей окремого комерційного банку» [18].

Як стратегію і тактику банку в галузі кредитування, кредитну політику розглядають У. Владичин, О. Вовчак, Г. Панова.

У. Владичин під кредитною політикою розуміє: «стратегію і тактику банку щодо спрямування коштів на кредитування клієнтів банку на основі принципів кредитування» [13], а О. Вовчак – «стратегію і тактику банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів: поверненості, строковості, цільового використання, забезпеченості, платності» [15]. Схожої думки дотримується і Г. Панова, вона розглядає кредитну політику: «у сутнісному аспекті – стратегія й тактика по залученню ресурсів на поворотній основі й інвестування їх у частині кредитування клієнтів банку, а в прикладному – детальний план, програма дій щодо кредитування» [44].

Найбільш схожої думки має і М. Новосельцева, вона говорить, що: «стратегія в області кредитування, що визначає загальні принципи, правила, підходи й стандарти для всіх учасників кредитного процесу, що пов'язані з місією банку й спрямовані на досягнення стратегічних цілей його діяльності» [40].

Н. А. Антіпова має таку думку, щодо кредитної політики: «частина філософії банківського бізнесу, яка визначає внутрішню банківську процедуру видання кредиту, документообіг, моніторинг за кредитним портфелем, роботу з проблемними кредитами, встановлення процентних ставок по кредиту» [1].

Однакової думки щодо визначення кредитної політики, що це заходи і дії банку мають О. О. Любар та О. Дзюблюк.

О. О. Любар говорить: «у вузькому сенсі – це система заходів банку в царині кредитування його клієнтів, здійснюваних банком для реалізації його стратегії і тактики в даному регіоні в певний період часу. Кредитна політика як основа процесу управління кредитом визначає пріоритети в процесі розвитку кредитних стосунків, з одного боку, і функціонування кредитного механізму – з іншого» [33], а О. Дзюблюк – «сукупність заходів та дій щодо формування складу кредитного портфеля і контролю над ним як єдиним цілим, а також встановлення стандартів для прийняття конкретних рішень» [3].

Як принципи, цілі та критерії у кредитній діяльності, кредитну політику розглядають І. Карбівничий, В. Вовк. До визначення І. Карбівничий говорить, що кредитна політика це: «сукупність базових принципів та критеріїв прийняття управлінських рішень у сфері кредитної діяльності банку з метою реалізації його кредитного потенціалу та ефективного впливу на економіку країни на різних її рівнях» [21], а В. Вовк – «визначає основні

напрями кредитного процесу, пріоритети, принципи та цілі певного банку на кредитному ринку – стратегія кредитної діяльності банку, і передбачає застосування конкретних фінансових та інших інструментів, що використовуються в процесі реалізації кредитних угод – тактика банку щодо організації процесу кредитування» [14].

На думку Р. Коцовської кредитна політика це: «комплекс рішень, ухвалених правлінням банку, у яких зафіксовані умови, параметри надання кредитів, організація кредитного процесу» [27].

Н. Л. Островська такої думки, щодо кредитної політики: «інструмент системи управління кредитною діяльністю банку, кінцева мета якого запобігання ризикам в досягненні ним стратегічних цілей» [41].

Основні підходи до трактування поняття «кредитна політика банку» зведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Підходи до визначення сутності кредитної політики банку

Автори	Визначення кредитної політики банку	Особливості визначення
1	2	3
Світ енциклопедій [53]	Сукупність факторів, документів і дій, що визначають розвиток комерційного банку в області кредитування своїх клієнтів. Кредитна політика визначає завдання і пріоритети кредитної діяльності банку, засоби і методи їх реалізації, а також принципи і порядок організації кредитного процесу.	Сукупність факторів, документів та дій
І. Гуцал [18]	Є складовою частиною загальної політики банку, спрямованої на досягнення його стратегічних цілей: дотримання фінансової стійкості, надійності, ліквідності та платоспроможності банку; реалізується через кредитний механізм і пов'язана із раціональною організацією кредитних відносин, їх управлінням та регулюванням для досягнення конкретних цілей банку.	Складова частина загальної політики банку
Н.Л. Островська [41]	Інструмент системи управління кредитною діяльністю банку, кінцева мета якого запобігання ризикам в досягненні ним стратегічних цілей.	Інструмент системи управління

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
Г. Панова [44]	У сутнісному аспекті – стратегія й тактика по залученню ресурсів на поворотній основі й інвестування їх у частині кредитування клієнтів банку, а в прикладному – детальний план, програма дій щодо кредитування.	Стратегія і тактика банку
Н. Антіпова [1]	Частина філософії банківського бізнесу, яка визначає внутрішню банківську процедуру видання кредиту, документообіг, моніторинг за кредитним портфелем, роботу з проблемними кредитами, встановлення процентних ставок по кредиту.	Частина філософії
О. Любар [33]	У вузькому сенсі – це система заходів банку в царині кредитування його клієнтів, здійснюваних банком для реалізації його стратегії і тактики в даному регіоні в	Заходи банку в області кредитування

	певний період часу.	
О. Дзюблук [3]	Сукупність заходів та дій щодо формування складу кредитного портфеля і контролю над ним як єдиним цілим, а також встановлення стандартів для прийняття конкретних рішень.	Заходи і дії банку
М. Новосельцева [40]	Стратегія в області кредитування, що визначає загальні принципи, правила, підходи й стандарти для всіх учасників кредитного процесу, що пов'язані з місією банку й спрямовані на досягнення стратегічних цілей його діяльності.	Стратегія банку
І. Карбівничий [21]	Сукупність базових принципів та критеріїв прийняття управлінських рішень у сфері кредитної діяльності банку з метою реалізації його кредитного потенціалу та ефективного впливу на економіку країни на різних її рівнях.	Принципи, критерії, цілі кредитної діяльності
В. Вовк [14]	Визначає основні напрями кредитного процесу, пріоритети, принципи та цілі певного банку на кредитному ринку – стратегія кредитної діяльності банку, і передбачає застосування конкретних фінансових та інших інструментів, що використовуються в процесі реалізації кредитних угод – тактика банку щодо організації процесу кредитування.	Напрями, принципи, цілі кредитної діяльності
Р. Коцовська [27]	Комплекс рішень, ухвалених правлінням банку, у яких зафіксовані умови, параметри надання кредитів, організація кредитного процесу.	Комплекс рішень щодо організації кредитного процесу

Проаналізувавши визначення науковців, можна стверджувати, що не існує єдиного визначення кредитної політики, кожен з них доповнює сутність поняття.

На сьогодні немає і єдиної розробленої кредитної політики для усіх банків. Для реалізації найуспішнішої організації кредитної діяльності кожний банк створює та забезпечує особисту кредитну політику, розуміючи усю множину ризиків. Необхідність розроблення кредитної політики та покладення її в основу діяльності банку зумовлено насамперед тим, що вона дає змогу планувати, регулювати, контролювати, раціонально організовувати взаємовідносини між банком і його клієнтами щодо зворотного руху грошових коштів.

При розробці кредитної діяльності менеджерам банку доводиться враховувати значну кількість факторів, що впливають на діяльність банку. Досліджують питання формування ефективної кредитної політики необхідно дослідити фактори впливу на неї (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Фактори, що визначають кредитну політику банку [24]

Ознака	Фактори
за ступенем впливу на результат	- основні; - другорядні.
за об'єктом дослідження	- внутрішні;

	- зовнішні.
за залежністю від об'єкта дослідження	- об'єктивні; - суб'єктивні; - змішані.
за ступенем поширеності	- загальні; - приватні; - специфічні.
за часом дії	- постійні; - змінні.
за характером дії	- екстенсивні; - інтенсивні.
за складом	- прості; - складні.
за можливістю виміру	- вимірювані; - не вимірювані.

На нашу думку, даний перелік та поділ факторів є досить умовним та загальним, він не відображає всю специфіку кредитної діяльності банків та діяльності банків в цілому. Даний перелік факторів можна використовувати як базу для побудови системи факторів впливу на кредитну діяльність банку. Таким чином, необхідно всі фактори поділити на зовнішні та внутрішні залежно від характеру дії (впливу) на банк.

На рис. 1.2 представлений перелік факторів, що здійснюють вплив на процес формування кредитної політики банку.

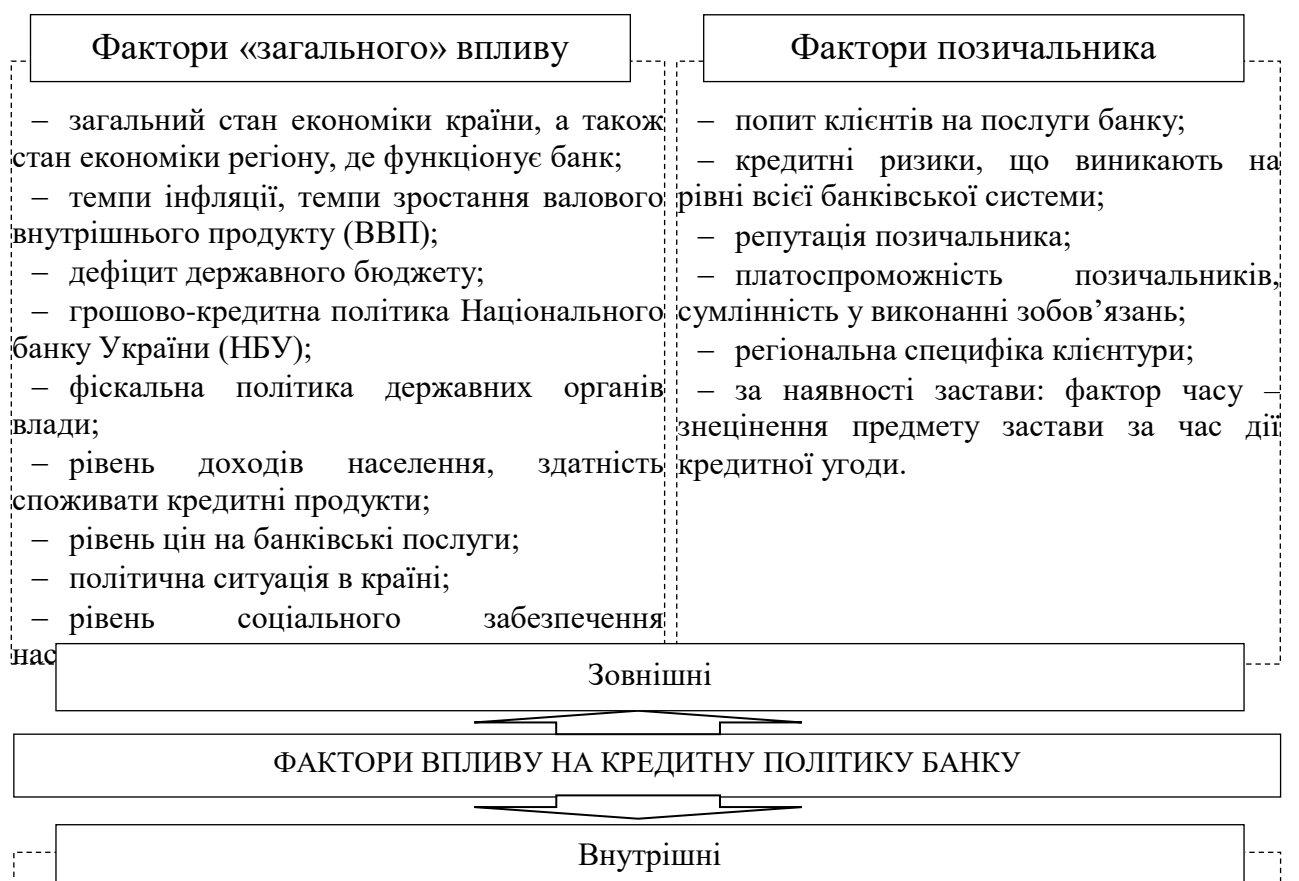

Рис. 1.2 – Фактори, що здійснюють вплив на кредитну політику банку [16]

Поділ факторів на зовнішні та внутрішні обумовлений різним ступенем впливу на процес організації кредитної політики банку. Так, зовнішні фактори визначають вплив макросередовища, не піддаються коригуванню з боку банку, а також їх вплив є однаковим на всі банки банківської системи країни.

Внутрішні фактори обумовлені характером діяльності банку, його стратегічними цілями та завданнями, що постають безпосередньо під час реалізації визначеного переліку заходів, пов'язані із забезпеченням конкурентоспроможності банку, його фінансовою стійкістю та надійністю. Розглядаючи фактори зовнішнього впливу, варто зазначити, що в їх межах було виокремлено дві групи: фактори «загального» впливу на банк та фактори, що залежать безпосередньо від позичальника. До переліку першої групи факторів зовнішнього впливу було віднесено всі ті, які здійснюють вплив на кредитну діяльність банків з боку державних органів влади, органів регулювання та нагляду тощо.

Особливо відчутним вплив факторів першої групи зовнішнього характеру є під час кризових явищ в економіці та фінансовій сфері. Очевидним є факт дестабілізації банківської системи за рахунок інфляційних процесів, бюджетного дефіциту, неплатежів з боку позичальників тощо. Ефективність та адекватність кредитної діяльності під впливом таких суттєвих факторів є сумнівною. Наявність структурного дисбалансу у економіці країни, слабка конкуренція є свідченням нагальної потреби у проведенні реформ у сфері

стимулювання до конкурентної боротьби та підвищення ефективності економіки.

Кредитна політика банку знаходиться в прямій залежності від грошово-кредитної політики НБУ, а саме значного впливу завдають заходи: встановлення розміру офіційної облікової ставки; здійснення операцій на відкритому ринку; встановлення нормативів діяльності банків та різних обмежень і т.д. Особливе значення в розрізі зазначеного займає облікова ставка. Саме її рівень визначає та регулює попит на банківські кредити на ринку [17].

До другої групи факторів зовнішнього впливу було віднесено всі ті, які пов'язані з діяльністю позичальників, забезпеченням за кредитом, з наявністю поручителів та їх фінансовим станом.

Внутрішні фактори безпосередньо пов'язані із внутрішньою специфікою та середовищем діяльності банку: персоналом, його конкурентоспроможністю, внутрішнім потенціалом, фінансовою стійкістю та надійністю, тобто дані чинники створюються самим банком під час ведення його діяльності.

Важливе значення під час формування кредитної політики займає головна мета діяльності банку, цілі, які необхідно досягти. Так, ключовим аспектом в даному випадку виступає стадія життєвого циклу банку, місце, яке він займає на ринку банківських послуг, імідж банку, його клієнтська база. Для отримання позитивних результатів діяльності, підвищення фінансової стійкості банку, необхідно дотримуватися встановлених законодавством нормативів та вимог, забезпечувати необхідний рівень ліквідності та платоспроможності.

Розглядаючи вплив фактору «корпоративне управління», варто зазначити, що важливого значення набуває рівень його впровадження. Під корпоративним управлінням банку прийнято розуміти систему організації діяльності та контролю банку, що визначає розподіл прав і обов'язків між різними учасниками корпорації, а саме: спостережною радою банку (радою директорів), керівництвом (правлінням) банку, акціонерами та іншими

зацікавленими сторонами (для банків – насамперед вкладниками та іншими кредиторами), а також правила та процедури прийняття рішень щодо справ банку. У такий спосіб забезпечується визначення та виконання завдань організації та моніторинг її діяльності. Основною метою корпоративного управління є забезпечення чесного та прозорого бізнесу, відповідальності та підзвітності всіх залучених до цього сторін [29].

Таким чином, система корпоративного управління покликана в цілому захищати інтереси вкладників, шляхом усунення асиметричності інформації між органами управління банку, власниками та клієнтами. Особлива увага в цьому аспекті надається транспарентності банку, вимоги щодо якої викладені у базельських рекомендаціях.

Підводячи підсумок, зазначимо, що на сьогоднішній день кредитна політика є одним із найважливіших інструментів запобігання ризикам різного характеру. Так, досліджуючи вплив факторів різного характеру, було встановлено, що розробка та впровадження ефективної кредитної політики вимагає значних зусиль, що спрямовані на дотримання у першу чергу вимог законодавства. Запровадження в банку ефективної кредитної політики зобов'язує весь персонал дотримуватися встановлених правил та вимог, що позитивно впливає на його фінансово-кредитний стан, імідж та репутацію.

1.2 Механізм формування та реалізації кредитної політики банку

Розглянувши сутність кредитної політики, визначивши її види, та дослідивши фактори, що на неї впливають, перейдемо до вивчення механізму формування та реалізації кредитної політики в банку.

Кредитну політику банку можна поділити на структурні елементи, що представлені на рис. 1.3.

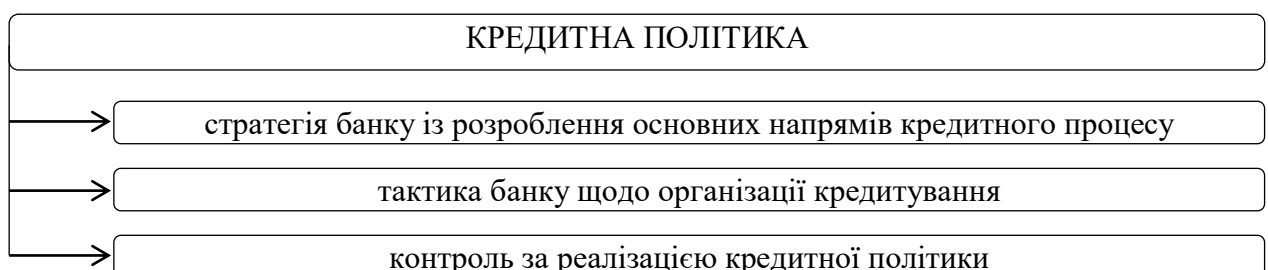

Рис. 1.3 – Структура кредитної політики банку [63]

Зарубіжні вчені не рідко пропонують розробляти документ (меморандум) з кредитної політики, що дозволив би визначити стратегію і тактику банку щодо організації кредитного процесу [64].

Наприклад, видання Всесвітнього банку «Банківська справа і фінансування інвестицій» [4] пропонує розробляти положення з управління кредитною політикою, яке визначає послуги з кредитування, його технології та методи, кредитну документацію й обов'язки кредитного інспектора. На нашу думку, даний підхід є дещо вузьким, зводячи кредитну політику банку лише до тактики в частині організації кредитного процесу. Вважаємо за необхідне сформулювати основні положення технології формування кредитної політики банку, виділивши її ключові елементи.

Перш ніж розпочати розробляти кредитну політику банку варто визначитись із загальною стратегією та тактикою банку, так як цілі кредитної політики безпосередньо залежать від цілей банківської політики в цілому. В основному такими цілями виступає максимізація прибутку від розміщення коштів вкладників а також динамічний розвиток банку за рахунок збільшення обсягів та спектру наданих послуг.

Під стратегією управління слід розуміти загальний напрямок і спосіб використання ресурсів для досягнення поставленої мети і прийняття управлінського рішення. Тактика – це сукупність засобів та прийомів, направлених на досягнення якої-небудь цілі [22].

Таким чином, стратегію банку можна визначити як ціль і методи її реалізації, а тактику як сукупність конкретних засобів, прийомів і методів досягнення цілі. Стратегія і тактика між собою тісно пов'язані. Тактика являє собою засіб втілення в життя стратегії.

Розробляючи стратегію банку необхідно зосередити увагу на наступних позиціях [31]:

- клієнт;
- витрати;
- капітал.

Першочерговою задачею банку та його власників, зокрема, є вибір напряму діяльності, спеціалізованість чи універсальність банку, типів клієнтів (фізичні особи, юридичні, банки, і те і інше). Ще однією першочерговою задачею банків є зменшення рівня витрат. При розробці стратегії необхідно оцінити власні ресурси банку з позиції доходності акцій.

Визначившись зі стратегією необхідно дослідити ринок, визначити фактори, що впливають, чи можуть вплинути на діяльність банку. Не існує єдиної кредитної політики для всіх банків, тому і фактори для банків також різняться. Перелік можливих факторів впливу на кредитну політику наведений у першому розділі даної роботи

Аналіз факторів, рівня їх впливу покладено на службу маркетингу, КУАП та

відділи кредитного департаменту на місцях.

Аналіз зовнішнього середовища представляє собою процес, за допомогою якого банк має можливість контролювати зовнішні щодо нього фактори з метою виявлення потенційних можливостей і загроз. Аналіз впливу зовнішнього середовища на банк проводиться за наступними параметрами: оцінка змін, що впливають на різні аспекти стратегії банку; визначення факторів, які становлять загрозу для поточної стратегії банку; визначення факторів, які надають ширший спектр можливостей для досягнення загальних для банку цілей внаслідок коректування плану [3].

Аналіз зовнішнього середовища діяльності банку проводять на основі SWOT-аналізу. SWOT-аналіз виступає узагальненою основою для оцінки та управління зовнішнім середовищем, в якому функціонує банк. Ця модель допомагає аналітику виокремити основні проблеми, які постають перед банком, в процесі детального аналізу чотирьох окремих напрямів SWOT [10]. SWOT-аналіз відносно легкий у застосуванні інструмент для оцінки стратегічного стану банку. Метод SWOT дозволяє встановити лінії зв'язку між зовнішніми можливостями і загрозами та сильними і слабкими сторонами банку.

Дана матриця надає керівництву банку структуроване інформаційне поле, в якому вони мають змогу стратегічно орієнтуватися і приймати необхідні рішення. Розробку матриці та її аналіз покладено на маркетинговий відділ, що надає згруповану та обґрунтовану інформацію правлінню банку для прийняття стратегічних і тактичних рішень щодо цілей банку та цілей кредитної політики, зокрема.

На даному етапі аналізуються наведені вище зовнішні джерела інформації та визначені фактори. Недоліком існуючих систем аналізу факторів впливу вважаємо суб'єктивний підхід до їх оцінки та неможливість адекватно оцінити якісні фактори зовнішнього та внутрішнього середовища

Проаналізувавши зовнішнє середовище необхідно оцінити внутрішній потенціал банку для визначення можливості функціонувати та отримувати прибуток в існуючих умовах. Даний етап передбачає визначення джерел залучення коштів для реалізації кредитної політики. Так, кредитна політика тісно пов'язана із депозитною, що слідує з твердження, що депозитні джерела є основними для банку.

Провівши аналіз використання сильних сторін банку для досягнення визначених можливостей, а також мінімізації зовнішніх загроз, вищі органи управління уточнюють стратегічні та тактичні цілі банку та ідентифікують цілі кредитної політики.

Визначившись з цілями кредитний комітет розробляє власне кредитну політику та інструкції та правила, що дозволяють працівникам виконувати свою роботу згідно встановленої кредитної політики. Всі моменти кредитної політики відображаються у відповідному внутрішньому документі. В даному документі визначаються [26]:

– об'єктивні стандарти і параметри, якими повинні керуватись

банківські співробітники, відповідальні за кредитування;

- підґрунтя для прийняття рішень директорів, осіб, що приймають стратегічні рішення;

- можливість зовнішнім та внутрішнім аудиторам оцінити ступінь і якість управління кредитами в банку.

Завдання із розробки кредитної політики банку зазвичай покладено на кредитний комітет банку. Після розробки і редагування даний документ передається до правління банку для затвердження.

Загалом кредитна політика має відображати такі ключові моменти:

- організація кредитної діяльності;
- управління кредитним портфелем;
- контроль за кредитним процесом;
- ліміти за окремими напрямками кредитування;
- механізм супроводження кредитних угод (кредитний моніторинг);
- формування резервів під можливі втрати за наданими кредитами.

Зміст кредитної політики та відповідних інструкцій корегується залежно від зміни кон'юнктури.

Розробка кредитної політики передбачає підготовку меморандуму з кредитної політики, який має забезпечити реалізацію стратегічних цілей банківської діяльності у сфері кредитування. Складання меморандуму, як і контроль за виконанням його вимог, покладений на кредитний комітет банку. Меморандум вважається конфіденційним документом, так як містить стратегію та методи банківської кредитної політики, тому у самому банку із його змістом ознайомлюють лише тих працівників, які безпосередньо приймають участь у процесі банківського кредитування. Водночас, меморандум є основою для контролю та спостереження за організацією кредитного процесу, інструктивним матеріалом для працівників підрозділів, які здійснюють кредитування, інструментом контролю за виконанням вимог кредитних інструкцій для керівників кредитних підрозділів.

Результатом успішної взаємодії усіх елементів процесу формування кредитної політики банку є розроблення кредитної політики, механізм ефективної реалізації якої передбачає наявність двох необхідних ланцюгів:

- механізм фінансового забезпечення кредитної політики, основними елементами якого є джерела формування кредитних ресурсів, форми та методи залучення коштів;

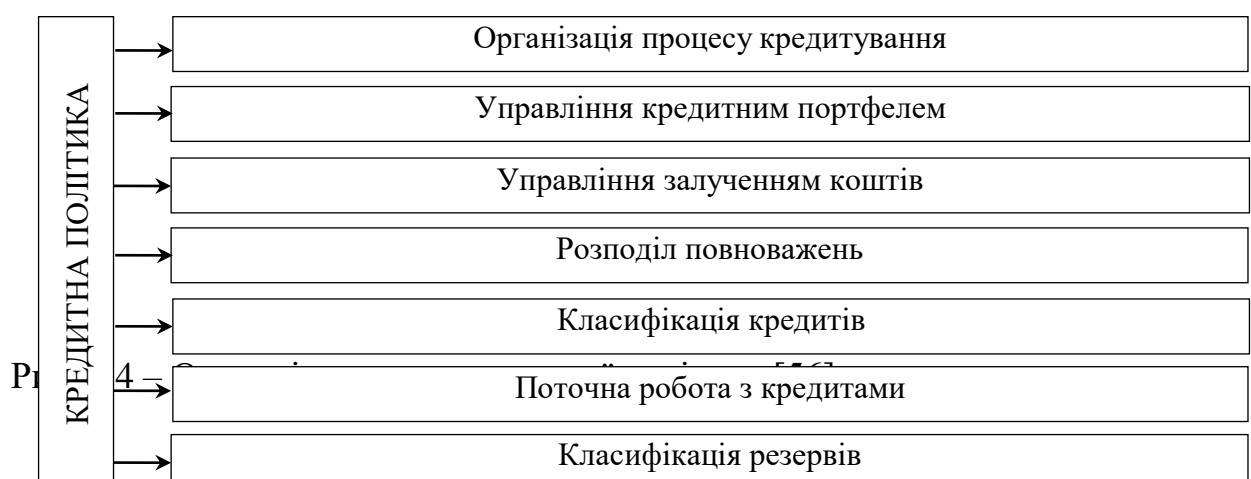
- механізм банківського кредитування, що реалізується через різноманітні кредитні процедури та види кредитних продуктів.

Отже, технологія розробки кредитної політики банку це дуже складний та довготривалий процес, що включає в себе оцінку зовнішнього середовища та внутрішнього потенціалу банку, визначення стратегічних та тактичних цілей банку на ринку та цілей кредитної політики. Лише після цього створюється документ «Кредитна політика» та супровідні, допоміжні інструкції, меморандуми, правила, що допомагають при реалізації кредитної політики на всіх рівнях, та які є конфіденційним документом в більшості банків. Для дослідження сутності механізму реалізації кредитної політики банку необхідно врахувати наступні аспекти [41]:

- основною метою механізму реалізації кредитної політики банку є організація процесу кредитування;
- механізм реалізації кредитної політики включає як і організацію процесу кредитування, так і сукупність дій суб'єктів управління через економічні та управлінські методи і важелі, які впливають на реалізацію кредитних відносин;
- механізм формування та реалізації кредитної політики банку постійно розвивається, змінюється залежно від умов, пройшовши ряд етапів від простої функціональної до складної управлінської системи;
- забезпечуючи реалізацію процесу кредитування, механізм формування та реалізації кредитної політики банку охоплює і регулятивні дії, що спрямовані на його адаптацію до мінливої зовнішньої ситуації.

Таким чином, механізм формування та реалізації кредитної політики банку представляє собою систему дій та організаційно-економічних прийомів, інструментів впливу, за допомогою яких вводиться в дію процес кредитування; регулювання даного механізму здійснюється відповідно до визначених принципів [55].

На рис. 1.4 представлені основні аспекти кредитної політики банку в межах її реалізації.

Процес кредитування можна поділити на 3 послідовні етапи: попередній, поточний та підсумковий.

На попередньому етапі відбувається консультація клієнта з боку менеджера банку та в разі згоди клієнта, ним подається кредитна заявка, до якого можуть додаватися обґрунтоване клопотання та інші матеріали, залежно від конкретних обставин.

Саме на цьому етапі розпочинається перше оцінювання кредитоспроможності позичальника. Менеджер повинен здійснити наочну оцінку позичальника, а саме, зовнішній вигляд, мова, відповідність зовнішнього вигляду займаній посаді, тощо. Конкретний перелік ознак може зазначатися в кредитній політиці банку.

На даному етапі відбувається структурування кредиту, а саме визначення виду, суми, строку, забезпечення, порядку видачі та погашення, ціни, тощо. Після цього підготовлюється рішення кредитного комітету, кредитні договори, договори поруки та забезпечення.

Наступним етапом процесу банківського кредитування виступає саме укладання кредитного договору та безпосередньо надання кредиту. На даному етапі також задіяний оперативний рівень реалізації кредитної політики.

На підсумковому етапі відбувається супроводження кредитної угоди, контроль за цільовим використанням, контроль за погашенням кредиту та процентів, контроль за забезпеченням та виконання всіх зобов'язань за договором.

Важливими елементами кредитної політики, що пов'язані з формуванням, управлінням і оптимізацією кредитного портфелю, а саме [35; 60]:

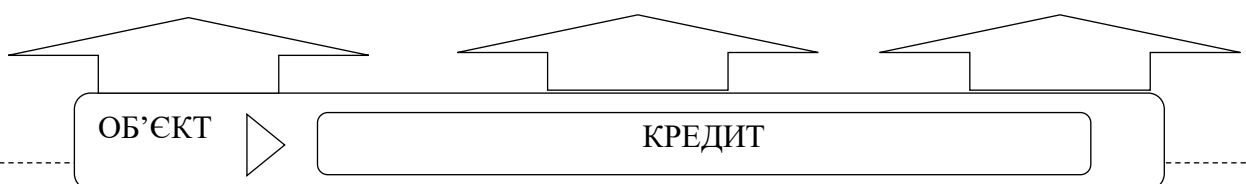
- цілі, виходячи з яких визначається кредитний портфель банку;
- опис політики і практики встановлення відсоткових ставок, комісій, умов погашення кредиту;
- опис стандартів, за допомогою яких визначається якість всіх кредитів;
- встановлення відносно максимального ліміту кредитів;
- характеристика діагностики проблемних кредитів, їх аналізу та шляхів виходу із труднощів;
- оцінка якості кредитного портфелю на основі фінансових показників;
- визначення проблемних і сумнівних кредитів;
- прийняття рішення щодо проблемних і сумнівних кредитів.

Під поняттям кредитного портфелю розуміємо сукупність виданих позик, які класифікуються на основі різних критеріїв, пов'язаних з різними чинниками кредитного ризику або зі способами захисту від нього [20]. Так одним з ключових інструментів реалізації кредитної політики можна вважати саме

кредитування, а саме різноманітні його види. Будь-який кредит, що виданий банком повинен бути класифікованим.

Розроблена та затверджена кредитна політика повинна бути обов'язково донесена до кожного суб'єкту кредитного процесу, що дасть змогу досягти цілей даної політики та стратегічних цілей банку в цілому.

Реалізація кредитної політики відбувається основному на оперативному рівні кредитними департаментами та менеджерами з кредитування різних рівнів бізнесу за підтримки органів тактичного та стратегічного рівнів (рис. 1.5).

Загальні збори акціонерів
Спостережна рада
Правління
Ревізійна комісія

КУАП
Тарифний комітет
Служба маркетингу
Кредитний комітет

Кредитний департамент
Менеджери по роботі з клієнтами

Отже, реалізацію кредитної політики хоч і можна умовно поділити на етапи, проте всі вони тісно взаємопов'язані та утворюють єдину систему.

Ключовими органами реалізації кредитної політики можна вважати кредитні департаменти та фронт офіс банку. Таким чином, кредитна політика створює необхідні загальні передумови ефективної роботи персоналу кредитного підрозділу банку, орієнтуючись на досягнення стратегічних цілей.

Реалізація кредитної політики, як уже було зазначено, має на меті досягнення стратегічних цілей банку, які, зазвичай, пов'язані з максимізацією прибутку та мінімізацією ризиків. Таким чином, одним з ключових моментів діяльності банку в цілому можна вважати контроль за реалізацією кредитної політики, що виступає одним із ключових інструментів підвищення ефективності діяльності банку.

Отже, контроль за реалізацією кредитної політики є невід'ємним елементом ефективного управління та діяльності банку. В межах кожного банку має бути розроблена система контролю за кредитною політикою, яка буде включати в себе декілька етапів щодо оцінки ризиків кредитної діяльності, внесення коректив, надання рекомендацій по проведеному аналізу, оптимізації відносин та обміну інформацією між внутрішнім контролем, зовнішніми та внутрішніми аудиторами, створення дієвої системи по впровадженню отриманих рекомендацій тощо. Варто зазначити, що дана система має бути чітко структурована, мати конкретні цілі, організаційну структуру, засоби та механізми реалізації та досягнення визначеної мети та завдань.

1.3 Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфелю банку

Для проведення ефективної кредитної політики потрібен комплексний методичний підхід до оцінки якості кредитного портфелю банку. Всі способи оцінки якості кредитного портфелю відрізняються методами і формами оцінки, які ґрунтуються на персональному досвіді кредитного експерта [11]. На рис. 1.6 згруповано основні методичні підходи до оцінки якості кредитного портфелю банку.

Рис. 1.6 – Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфеля банку [5]

Як видно з рисунку, основними видами систем оцінки кредитного ризику є: методи експертних оцінок, статистичні методи, аналітичні методи.

Розглянемо детальніше особливості кожної з представлених груп методів. Метод експертних оцінок. Ґрунтується на базі вивчення оцінок, зроблених експертами, і включає складання узагальнюючих експертних оцінок. До цього методу можна зарахувати: рейтингову оцінку кредитоспроможності клієнтів банку, метод дотримання економічних нормативів банківської системи, розрахунок розміру ризику по кредитному портфелю комерційного банку та визначення розміру необхідного банку резерву для покриття можливих втрат від кредитних ризиків; класифікацію кредитів в залежності від ступеню ризику. Складність застосування методу при оцінці сукупного кредитного ризику портфеля банку виникає в момент порівняння розрахункових показників з нормативними значеннями.

Оскільки значення одних розрахованих показників може відповідати нормативним критеріям, а інших – ні, остільки в даному випадку необхідно виділити узагальнюючий показник визначення рівня ризику.

Різновидом метода експертних оцінок є метод рейтингів, який полягає у тому, що банк за визначеною методикою розраховує рейтинг і робить висновок про кредитоспроможності позичальника. Основними методами побудови рейтингу якості кредитного портфеля, застосовуваними в міжнародній практиці, є номерна і бальна системи. Номерна система полягає у тому, що по кожній групі ризиків визначається обмежений перелік показників, на основі яких відбувається віднесення до неї кожного конкретного елемента кредитного портфеля. Номерна система будується на експертній думці, яку дуже важко висловити кількісно. Саме це і є її головним недоліком. Широта і можлива протилежність експертної оцінки не дозволяє забезпечити єдиний підхід до класифікації елементів кредитного портфеля [9].

Поряд з номерною системою в міжнародній практиці велике поширення отримала і бальна система оцінки якості кредитного портфеля комерційного банку. Вона зводиться до одного спільного числового значення, визначення якого регламентовано.

На практиці, враховуючи всі позитивні та негативні сторони номерної і бальної систем, доцільно використовувати їх поєднання, що буде основою більш досконалої і точної системи оцінки якості кредитного портфеля.

Дерева рішень – це один із методів автоматизованого аналізу даних, коли правила подаються у вигляді послідовної ієрархічної структури, в якій кожному вузлу відповідає єдиний вузол, що дає рішення.

Обмеженням практичного використання даного методу є вихідна передумова

про те, що проект повинен мати найближчу або обґрунтовану кількість варіантів розвитку. Метод особливо корисний у ситуаціях, коли рішення, прийняті в кожен момент часу, сильно залежать від рішень, прийнятих раніше, і в свою чергу визначають сценарії подальшого розвитку подій. Переваги дерев рішень [23]:

- швидкий процес навчання;
- генерування правил у тих галузях, де знання складно формалізувати;
- зрозуміла класифікаційна модель;
- висока точність прогнозу.

Коефіцієнтний аналіз є однією з головних складових фінансового аналізу, як початкового етапу обробки інформації про об'єкт оцінки. Зручність його застосування обумовлена, головним чином, наявністю необхідної вихідної інформації й інформативністю, що отримуються в результаті значень коефіцієнтів. Як показав огляд економічної літератури та зарубіжної і вітчизняної практики, немає чітко регламентованого набору коефіцієнтів для оцінки якості кредитного портфеля. Кожен з авторів визначає склад використовуваних ним показників чисто експертно (інтуїтивно) без серйозних обґрунтувань, і за підсумками дослідження, проведеного за допомогою коефіцієнтів, можна робити висновки про якість кредитного портфеля [36].

Статистичні методи оцінки якості кредитного портфеля банку припускають, що вплив ризиків на кредитний портфель відображається на його якості. Статистичний метод розрахунку та оцінки ризику кредитного портфеля банку в загальному вигляді передбачає розрахунок дисперсії, варіації, стандартного відхилення, коефіцієнта варіації й асиметрії. Імовірність реалізації кредитного ризику банку характеризується розподілом ймовірностей. Основним статистичним показником визначення такої ймовірності (рівня ризику) виступає стандартне відхилення або коефіцієнт варіації. Розрахунок середньозваженого кредитного портфельного ризику, його дисперсії і середньоквадратичного відхилення дозволяє відстежити рівень диверсифікації кредитного портфеля банку.

Статистичний метод оцінки кредитного портфельного ризику банку будується на основі аналізу статистичних даних, пов'язаних із фінансовим станом позичальників за певний період часу. Таке дослідження є основою для порівняння фактичної частоти виникнення банківських втрат з прогнозними оцінками.

Як видно з рисунку, до групи статистичних методів відносять метод Монте-Карло, який являє собою метод імітації для приблизного відтворення реальних явищ. Він об'єднує аналіз чутливості (сприйнятливості) і аналіз розподілу ймовірностей вхідних змінних. Практичне застосування даного методу продемонструвало широкі можливості його використання в умовах невизначеності і ризику. Цей метод дає змогу побудувати модель, мінімізуючи дані, а також максимізувати значення даних, які

використовуються в моделі. Побудова моделі починається з визначення функціональних залежностей у реальній системі. Після цього можна одержати кількісний розв'язок, використовуючи теорію ймовірності й таблиці випадкових чисел [15].

Перевага методу – можливість проведення аналізу й оцінки різних «сценаріїв» реалізації кредитної політики та обліку різних факторів ризику в рамках єдиного підходу. Цей метод особливо зручний для практичного застосування тим, що вдало поєднується з іншими економіко-статистичними методами, а також з теорією ігор та іншими методами дослідження операцій. Практичне застосування даного методу показує, що часто він дає більш оптимістичні оцінки, ніж інші методи.

Скорингові моделі дозволяють кількісно розраховувати кредитоспроможність клієнта на основі попередньої інформації про нього. Скорингові методи дозволяють обробляти необмежену кількість заявок, сприяють формуванню більш різноманітної клієнтської бази і при наявності ефективних моделей не вимагають особливих навичок персоналу і постійного контролю [54].

В основу кредитного скорингу покладено вивчення кредитних історій позичальників, які вже отримували позики у минулому, з метою їх класифікації та визначення характерних ознак надійних та безнадійних клієнтів щодо погашення кредитної заборгованості. Скоринг – це математична модель у вигляді зваженої суми певних характеристик, за допомогою якої на основі минулого досвіду банк намагається з'ясувати ймовірність того, що конкретний позичальник не поверне кредит. Тобто, за допомогою скорингу можна оцінити як фінансовий ризик, так і діловий ризик. Одним з можливих методів оцінки кредитоспроможності позичальника є метод рейтингової оцінки позичальника, який оцінюється в балах (від 0 до 100), для порівняння рівня надійності підприємств - позичальників між собою, а також є зручним для сприйняття.

Складання ефективної скорингової моделі є дуже складним та багатоетапним процесом, оскільки передбачає використання великої кількості не тільки кількісних, але й якісних показників. Звичайно, розробки нових скорингових моделей, що відповідатимуть певним умовам діяльності конкретного банку, коштують дорого, тому банки купують уже готові моделі або певне програмне забезпечення за кордоном, тому що вітчизняні розробки не досить досконалі. З іншого боку, саме вітчизняні розробки можуть ефективно відобразити особливості українських позичальників, адже якісні показники кредитоспроможності позичальника мають не менш важливе значення, ніж кількісні.

Кореляційно-регресійний аналіз – це метод кількісної оцінки взаємозалежностей між статистичними ознаками, що характеризують окремі суспільно-економічні явища та процеси, зокрема якість кредитного портфеля банку. Строга функціональна залежність реалізується в економіці рідко.

Частіше спостерігається так звана статистична залежність.

Зокрема, статистична залежність виявляється в тому, що зі змінюванням

однієї величини змінюється середнє значення іншої. Така залежність називається кореляційною.

Зазначеними методами розв'язують дві основні задачі [59]:

– знаходження загальної закономірності, що характеризує залежність двох (чи більше) кореляційно пов'язаних змінних, тобто розробка математичної моделі зв'язку (задача регресійного аналізу);

– визначення тісноти зв'язку (задача кореляційного аналізу).

Значення кореляційного аналізу полягає в тому, що він дає змогу кількісно виміряти й оцінити механізм взаємодії факторних ознак, а його параметри використовуються як знаряддя регулювання якості кредитного портфеля. Таксономічний аналіз має багато переваг та легкий у застосуванні, тому що він дозволяє вирішити проблему впорядкування багатовимірних об'єктів і процесів щодо заданого нормативного вектора - еталону. Інтегральний показник застосовується для співвідношення об'єктів, які характеризуються великою кількістю ознак, його побудова можлива з використанням процедур таксономічного аналізу. Для аналізу стану кредитної діяльності банків застосовується безліч коефіцієнтів та нормативів. Їх одночасне застосування ускладнює аналіз стану кредитної діяльності. Тобто виникає загальна потреба в розрахунку інтегрального показника, який би являв собою синтетичну величину, рівнодіючу всіх сил. В якості такого показника можна використати таксономічний показник рівня розвитку.

Аналітичний метод являє собою оцінку можливих втрат (рівня ризику) банку.

Стрес-тестування - це методи оцінки чутливості портфеля до істотних змін макроекономічних показників або винятковим, але можливим подіям. Являє собою оцінку потенційного впливу на фінансовий стан банку ряду заданих шоків (шоківих ситуацій), тобто змін до факторів ризику, відповідних винятковим, але вірогідним подіям. Мета даного методу полягає в оцінці можливих збитків при тій чи іншій стресовій ситуації [6].

Існують різні види і способи здійснення стрес-тестування, в даний час найбільш поширеною методикою є сценарний аналіз. Також проводиться аналіз чутливості портфеля активів банку до зміни факторів ризику і розраховуються максимальні втрати. При організації стрес-тестування можна виділити кілька основних етапів (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Етапи проведення стрес-тестування [10]

Етап	Сутність етапу	Примітки
1	Перевірка достовірності і актуальності інформації, на основі якої проводиться стрес-тестування.	При цьому необхідно враховувати, що використовувана звітність повинна відповідати критерію послідовності (безперервний ряд звітних даних) і порівнянності (незмінність методики розрахунку показників).
2	детальний аналіз кредитного портфеля.	Проведення ідентифікації ризиків, яким найбільшою мірою піддана кредитна організація.

3	Аналіз ситуації, що склалася, динаміки факторів ризику шляхом визначення зміни їх значень на заданих відрізках часу.	При цьому в розрахунок може братися як різниця між максимальним і мінімальним значеннями чинника в межах установленого періоду часу, так і різниця значень на початок і кінець розглядуваного періоду. Надалі в залежності від цілей аналізу при розрахунках використовується або усереднене, або максимальне значення зміни фактору ризику.
4	Формування оцінки можливих втрат у результаті реалізації стресових умов.	У разі виявлення серйозних потенційних загроз керівництвом приймаються відповідні управлінські рішення, коригується політика з управління ризиками, проводиться додаткове хеджування ризиків.
5	Актуалізація параметрів стрес-тесту.	З урахуванням зміни ринкової та загальноекономічної кон'юнктури, а також ризикового профілю кредитної організації.

Ефективність аналізу кредитного портфеля банку залежить від використання аналітичних прийомів, які спрямовані, передусім, на визначення загального обсягу кредитних вкладень, їх динаміки і структури, питомої ваги в складі активів та їх абсолютного зростання або зменшення, розрахунок темпів зростання або приросту.

Напрями аналізу кредитного портфелю банку здійснюються за наступним алгоритмом: аналіз динаміки і структури кредитного портфелю (динаміка, структура, оборотність, надання, повернення); аналіз якості кредитного портфелю (покриття, забезпеченість, захищеність, якість, диверсифікація, використання, втрати); аналіз ефективності кредитних вкладень (дохідність, прибутковість, дієздатність, рентабельність).

Повноцінний аналіз кредитного портфеля комерційного банку передбачає розгляд не тільки кредитної заборгованості на певну звітну дату, а й динаміки кредитних вкладень, тобто того, яка сума кредитів на вказаний період надана, погашена, яка оборотність вкладень та тривалість одного кредитного обороту.

Для цього використовують коефіцієнт надання кредитів (1.1) [13]:

$$K_{нк} = \frac{СНК}{K_{кп}}, \quad (1.1)$$

де: $K_{нк}$ – коефіцієнт надання кредитів; $СНК$ – сума наданих кредитів; $K_{кп}$ – кредити на кінець періоду.

Коефіцієнт визначається шляхом співвідношення суми наданих кредитів до залишку кредитів на кінець звітного періоду. Розраховуючи цей показник, банк визначає тенденцію надання кредитів, використані та втрачені можливості в цьому напрямі.

Детальний розгляд динаміки і структури кредитних вкладень передуює наступному кроком аналізу кредитного портфеля – визначення його якісного складу.

Якість кредитного портфеля – це запорука успіху банку в отриманні доходу

від кредитних операцій. Методика оцінки якості кредитного портфеля буде наведена в наступному підпункті.

Наступний етап аналізу кредитного портфеля – аналіз ефективності кредитних вкладень банку. На цьому етапі визначається дохідність та прибутковість кредитних операцій, дієздатність та рентабельність. Дохід від кредитних операцій на одного працівника кредитного відділу (1.2):

$$D_{ПВ} = \frac{D}{КПВ}, \quad (1.2)$$

де: $D_{ПВ}$ – дохід від кредитних операцій на одного працівника кредитного відділу; D – дохід від кредитних операцій; $КПВ$ – кількість працівників кредитного відділу

Визначення рентабельності кредитних операцій забезпечать наступні коефіцієнти, які визначаються відношенням прибутку до середніх залишків кредитної заборгованості, а при визначенні рентабельності окремих видів операцій – до середніх залишків видів кредитів (1.3 – 1.5).

$$K_{PKO1} = \frac{PKO}{HK}, \quad (1.3)$$

$$K_{PKO2} = \frac{PKK}{KK}, \quad (1.4)$$

$$K_{PKO3} = \frac{ПУК}{УК}, \quad (1.5)$$

де: K_{PKO1} – рентабельність кредитних операцій; PKO – прибуток від кредитних операцій; HK – середні залишки наданих кредитів; K_{PKO2} – рентабельність короткострокових кредитів; PKK – прибуток від короткострокових кредитів; KK – середні залишки короткострокових кредитів; K_{PKO3} – рентабельність ультрастрокових депозитів; $ПУК$ – прибуток від ультрастрокових кредитів; $УК$ – Середні залишки ультрастрокових кредитів.

Загалом запропоновані вище показники мають бути порівняні з певними критеріальними значеннями, які може розробити комерційний банк на основі статистичного ряду фактичних значень кожного коефіцієнта за минулі періоди.

При цьому оцінку якості кредитного портфеля банку можна зробити на підставі порівняння фактичного значення окремих показників зі світовими стандартами або стандартами самого комерційного банку, визначеними ним у кредитній політиці, а також на підставі порівняння фактичних значень відповідних коефіцієнтів із їхнім значенням у інших, аналогічних за

розміром, банках.

Аналіз кредитної заборгованості банку з метою визначення дохідності та прибутковості від кредитних операцій, дієздатності та рентабельності, ефективності кредитних операцій можна вивчити, застосовуючи показники, наведені в табл. 1.5:

Таблиця 1.5 – Коефіцієнти для аналізу ефективності кредитних вкладень банку [65]

Показники	Формула розрахунку
Коефіцієнт дохідності кредитних вкладень	Кредитні вкладення, що дають дохід / Кредитні вкладення
	Кредитні вкладення, що дають дохід / Активи
Дохідність кредитних операцій	Доходи від кредитних операцій / Активи
	Доходи від кредитних операцій / Активи, що дають дохід
Коефіцієнт дохідності кредитного портфеля	(Доходи від кредитних операцій – Втрати по кредитах / Всього кредитних вкладень
	Прибуток від кредитних операцій / Середня сума дохідних активів у кредитній заборгованості
Коефіцієнт дохідності кредитних операцій	Сума доходів по кредитах / Середня кредитна заборгованість
Питома вага прибутку від кредитних операцій в загальному прибутку	Прибуток від кредитних операцій / Загальний прибуток
Чистий дохід по кредитних операціях	(Відсоткові доходи – Відсоткові витрати) / Чистий дохід по кредитних операціях
Коефіцієнт рентабельності кредитних операцій	Прибуток від кредитних операцій / Середні залишки наданих кредитів

На цій основі керівництво банку приймає рішення щодо зміни структури кредитного портфеля з метою підвищення дохідності вкладень та оптимізації ситуації з погашенням позик, що позначається на ліквідності та прибутковості банку [18].

Іншим важливим елементом механізму забезпечення якості кредитного портфеля банку є формування структури кредитного портфеля відповідно до розмірів груп, класифікованих за ступенем якості кредитів. Цей аспект формування кредитного портфеля передбачає, що управлінські рішення, які приймають на основі системи показників якості кредитного портфеля.

Висновки до розділу 1

Систематизація наукових підходів щодо сутності кредитної політики банку дозволила виокремити наступні принципові ознаки: по-перше, під кредитною політикою банку розуміють сукупність організаційно-управлінських заходів забезпечення провадження кредитної діяльності банку, методів, принципів та інструментарію їх реалізації, а також організації кредитного процесу банку в цілому; по-друге, кредитна політика банку може бути реалізована як на макроекономічному, так і мікроекономічному рівні.

Класифікувати видів кредитної політики банку здійснюється за наступними ознаками: суб'єктами кредитування, типом ринку, цілями впровадження, географією застосування, галузевою спрямованістю, ціни кредиту, суб'єктів кредитних відносин.

Серед факторів впливу на формування та реалізацію кредитної політики банку слід виокремити фактори екзогенного та ендогенного характеру. Зовнішні фактори, в свою чергу, було розподілено на дві великі групи: фактори «загального» впливу на банк та фактори, що залежать безпосередньо від позичальника.

Розробка кредитної політики банку є складним процесом, що передбачає проведення оцінки зовнішнього середовища та внутрішнього потенціалу банку, визначення стратегічних та тактичних цілей банку на ринку та цілей кредитної політики.

Для проведення ефективної кредитної політики потрібен комплексний методичний підхід до оцінки якості кредитного портфеля банку. При цьому оцінку якості кредитного портфеля здійснюється на підставі порівняння фактичного значення окремих показників зі світовими стандартами або стандартами самого комерційного банку, визначеними ним у кредитній політиці, а також на підставі порівняння фактичних значень відповідних коефіцієнтів із їхнім значенням у інших, аналогічних за розміром, банках.

2 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1 Організаційно-економічна характеристика банку

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» є міжрегіональним універсальним та системним банком, орієнтований на обслуговування приватних осіб і корпоративних клієнтів усіх форм власності, входить до складу семи системних банків України, має один з найбільших обсягів капіталу і чистих активів.

Заснований у 1992 р., комерційний банк АТ КБ «ПРИВАТБАНК» є лідером банківського ринку країни [43].

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» – найбільший український банк, лідер роздрібного банківського ринку України, орієнтований перш за все на платіжні операції для населення та юридичних осіб усіх форм власності.

Національним банком України публічному акціонерному товариству комерційному банку «ПРИВАТБАНК» видана 05.10.2011 р. Банківська ліцензія № 22 на право здійснювати банківські операції, визначені частиною третьою статті 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» (унесено до Державного реєстру банків 19 березня 1992 р. за номером 92) [43].

Банк має право здійснювати банківську діяльність на підставі банківської ліцензії шляхом надання банківських послуг.

До банківських послуг належать:

- залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від необмеженого кола юридичних і фізичних осіб;
- відкриття та ведення поточних (кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах;
- розміщення залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик;
- кредитні операції;
- фінансові послуги, у тому числі шляхом укладення з юридичними особами (комерційними агентами) агентських договорів;
- крім надання фінансових послуг, банк має право здійснювати також діяльність щодо: інвестицій; випуску власних цінних паперів; випуску, розповсюдження та проведення лотерей; зберігання цінностей або надання в

майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа; інкасації коштів та перевезення валютних цінностей; ведення реєстрів власників іменних цінних паперів (крім власних акцій); надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських та інших фінансових послуг.

Банк здійснює діяльність, надає банківські та інші фінансові послуги в національній та іноземній валюті. Банк самостійно встановлює процентні ставки та комісійну винагороду за надані послуги.

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» має право здійснювати також іншу діяльність, яка не заборонена законодавством України відповідно до наданих дозволів (ліцензій) уповноважених органів згідно із законодавством України (якщо здійснення такої діяльності потребує отримання дозволу).

Банк має право реалізувати не витребуване клієнтами у зазначений договором термін майно, передане йому на зберігання чи розміщене в сейфах, наданих згідно з договорами найму. Суми, виручені від реалізації майна видаються тому, хто здав майно на схов, за відрахуванням сум належних банку, як зберігачу. Банк створює на території України та за її межами дочірні банки, філії і представництва. Керівники філій і представництв діють на підставі виданої уповноваженою особою довіреності. Банк має наступну юридичну адресу: Україна, м. Київ, вул. Грушевського, 1д.

Відповідно до Стратегії АТ КБ «ПРИВАТБАНК» генеральна мета діяльності банку є наступною: «Бути лідером в Україні з надання населенню та юридичним особам платіжних та інших банківських послуг, з переходом від обслуговування у відділеннях банку до ідеології навчання клієнтів використанню дистанційних інструментаріїв банківського обслуговування». У своїй діяльності банк керується Законом України «Про банки та банківську діяльність», Законом України «Про господарські товариства», Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок», Законом України «Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні», іншим чинним законодавством України, що регулюють банківську діяльність [43].

Банк виконує вимоги нормативно-правових актів Національного банку України, користується єдиними правилами бухгалтерського обліку в банках на базі комплексної автоматизації і комп'ютеризації, подає Національному банку України.

Організаційна структура управління АТ КБ «ПРИВАТБАНК» включає всі необхідні форми контролю для побудови ефективного і злагодженого механізму: з боку акціонерів, наглядової ради, правління, ревізійної комісії, служби внутрішнього аудиту над різними напрямками діяльності банку. Розподіл повноважень, компетенцій та підпорядкованості органів управління, а також принципи їх взаємодії, закріплені в статуті банку та положеннях про органи управління.

Регіональна мережа структурних підрозділів АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

представлена у всіх адміністративно-територіальних центрах України, підрозділи Банку функціонують також у всіх містах обласного підпорядкування, районних центрах та в найбільш перспективних населених пунктах.

Станом на кінець 2018 р. Банк має 30 філій і 1991 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі (на 31 грудня 2017 р.: 30 філій і 2213 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі). Крім того, станом на 31.12.2018 р. Банк має представництво в Києві (Україна) (на 31.12. 2017 р.: асоційовану компанію у Латвії, представництва в Києві (Україна), Лондоні (Велика Британія)). У грудні 2018 р., Правління та Наглядова Рада Банку затвердили план продажу інвестиції в асоційовану компанію. Продаж очікується протягом дванадцяти місяців після звітної дати, відповідно, таку інвестицію було класифіковано як актив на продаж станом на 31.12.2018 р. Банк пропонує клієнтам більш, ніж 150 видів найсучасніших послуг. Для надання прямого доступу та з метою підвищення операційної ефективності Банк пропонує клієнтам такі новітні системи, як Система Інтернет-Клієнт-Банк, Система Privat Mobile, Система LiqPay. Власний Процесинговий Центр постійно супроводжує клієнтів, завдяки чому зменшується час та витрати на проведення операції. Для вирішення раптових термінових проблем при користуванні банківськими продуктами створено CallCenter Банку. На міжбанківському ринку АТ КБ «ПРИВАТБАНК» є одним із найбільших операторів України, оскільки Банк має найбільшу кількість кореспондентських рахунків серед українських Банків як з банками-резидентами, так і нерезидентами. Кореспондентські рахунки банку відкриті в 58 Банках 26 країн.

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» являє собою міжрегіональний універсальний та системний Банк, що має розгалужену мережу філій та відділень на всій території України, а також за її межами, а тому має гнучку організаційну структуру управління (далі ОСУ). ОСУ Банку є однією з найбільш прогресивних як серед банків України, так і банків Східної Європи. Вона комбінована, оскільки містить ознаки широко розповсюджених у світовій практиці видів ОСУ.

Основними принципами корпоративного управління банку є:

- діяльність банку здійснюється відповідно до комерційних інтересів клієнтів та направлена на зміцнення фінансової системи та підвищення економічного розвитку;

- банк здійснює свою діяльність відповідно до Законів України, нормативних актів НБУ, застосовує єдині правила бухгалтерського обліку в банках на базі комплексної автоматизації і комп'ютеризації, вчасно та в установлених обсягах і формах подає до НБУ звітність та інформацію, дотримується економічних нормативів, встановлених НБУ;

– всі права акціонерів гарантуються та охороняються банком відповідно до чинного законодавства.

Основні елементи корпоративного управління, органи управління та контролю банку наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Органи управління АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Складові елементи корпоративного управління банку	
Контроль з боку наглядової ради та правління банку	Зовнішній контроль
Вертикальна структура контролю за сферами діяльності банку	Незалежна служба управління ризиками, внутрішній аудит, дотримання законодавства та внутрішніх процедур
Управління банком	
Органи управління	Органи контролю
Загальні збори акціонерів (вищий орган управління банку) Наглядова рада банку Правління банку	Ревізійна комісія Служба внутрішнього аудиту

Станом на 01.01.2019 р. до складу АТ КБ «ПРИВАТБАНК» входять: Головний офіс, розташований у м. Київ; Регіональні підрозділи (РП) у складі філій і представництв, розташованих у всіх регіонах України, а також за її межами; Дочірні банки.

За період свого існування банк, демонструючи високі темпи розвитку, надійність і відмінну якість послуг, що надаються (більш ніж 150 видів послуг з обслуговування корпоративних та індивідуальних клієнтів). Банк досяг не тільки вітчизняного, але і міжнародного признання. За рахунок збільшення частки ринку, підвищення ефективності діяльності, постійного підвищення надійності, збільшення конкурентоспроможності і комплексності надання банківських продуктів для своїх клієнтів.

2018 р. став роком трансформаційних процесів в Банку, зокрема Міністерством фінансів України була затверджена Стратегія розвитку Банку до 2022 року, щодо впровадження якої Правлінням розроблено план дій та стратегічних проєктів. Наглядова рада затвердила нову організаційну структуру у відповідності до найкращих практик корпоративного управління, було оновлено склад Правління.

Пріоритетними напрямками в діяльності Банку було і залишається підвищення якості процесів обслуговування клієнтів, з обов'язковим дотриманням вимог законодавства, розвиток кредитування з підтриманням високої якості кредитного портфелю, вдосконалення та розробка банківських продуктів/послуг, оптимізація інфраструктури. Всі ці дії призвели до підвищення фінансових показників Банку: вже у першому кварталі Банк вийшов на прибутковий рівень діяльності і закінчив рік з рекордним показником прибутковості для банківської системи України.

Банк приділяє значну увагу сфері досліджень і розроблень, стимулюючи розвиток інновацій в організації (технології data science, machine learning, використання agile методів в управлінні проектами, премії за інновації, проведення заходів hackaton). Зусилля Банку в цій сфері спрямовані на розробку нових продуктів та підвищення доступності сервісів для клієнтів. Банк також розвиває мережу банкоматів та терміналів, оновлюючи їх програмне забезпечення та додаючи нові можливості послуг.

2018 рік відзначився зростанням економіки України, реальний ВВП зріс за рік на 3,3% – найвищий показник за останні сім років.

Споживча інфляція сповільнилася у 2018 р. до 9,8% (13,7% у 2017 р.) – найнижчого рівня за останні п'ять років, що в значній мірі обумовлено: жорсткою монетарною політикою НБУ (підвищення облікової ставки до 18%); зміцненням обмінного курсу гривні – на 6,7% для номінального ефективного обмінного курсу та 13,1% для реального ефективного обмінного курсу гривні протягом 2018 р., яке в значній мірі спричинене позитивним платіжним балансом України (2877 млн дол. США).

Фінансовий результат банківського сектору досяг рекордного значення – прибуток платоспроможних банків склав 21,7 млрд грн, зокрема 10,8 млрд грн у 4-му кварталі. Операційні доходи зросли на 15% насамперед завдяки приросту процентного та комісійного доходів, а витрати збільшилися на 7%. Операційний прибуток до формування резервів зріс на 90%.

Операційна ефективність була на рівні 52%. На основі фінансової звітності проаналізуємо структури та динаміку активів Банку (Додаток А, Б). За період аналізу обсяг активів збільшився на 98287 млн грн, або на 54,7%, табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка та структура активів Банку з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р., млн грн.

Активи	01.01.2017		01.01.2018		01.01.2019		Відхилення 2019/2017	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	+,-	%
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	30159	16,8	25296	10,0	27360	9,8	-2799	-9,3
Кредити та аванси клієнтам	32616	18,1	38335	15,1	50140	18,0	17524	53,7
Інвестиційні цінні папери:	64409	35,8	90354	35,6	86244	31,0	21835	33,9
- наявні для продажу								
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-	-	36322	14,3	79299	28,5	-	-
- за амортизованою собівартістю	-	-	-	-	14538	5,2	-	-
Вбудовані похідні фінансові активи	27044	15,0	34336	13,5		-	-27044	-

Передплата з поточного податку на прибуток	181	0,1	184	0,1	184	0,1	3	1,7
Інвестиційна нерухомість	691	0,4	3648	1,4	3340	1,2	2649	383,4
Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	3409	1,9	3326	1,3	3793	1,4	384	11,3
Інші фінансові активи	2639	1,5	2940	1,2	2743	1,0	104	3,9
Інші активи	9585	5,3	8815	3,5	8899	3,2	-686	-7,2
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя	8782	4,9	7069	2,8	1361	0,5	-7421	84,5
Всього активів	179761	100	253675	100	278048	100	98287	154,7

Позитивна динаміка загального обсягу активів загалом зумовлена збільшенням таких складових:

- кредити та аванси клієнтів – 17524 млн грн (53,7%);
- інвестиційна нерухомість – 2649 млн грн (383,4 %);
- інвестиційні цінні папери наявні для продажу – 21835 млн грн (33,9%).

Як ми бачимо, зростання активів Банку відбулося за рахунок суттєвого збільшення кредитного портфелю, який протягом аналізованого періоду демонстрував позитивну динаміку, а також вкладення коштів у інвестиційні цінні папери наявні для продажу.

Станом на кінець 2018 р. Банк визнав резерв під знецінення кредитів у розмірі 241796 млн грн (2017 р. – 198846 млн грн, 2016 р. – 195308 млн грн). Крім цього, у 2018 році відбулося значне погіршення якості «Кредитів, що управляються як окремий портфель», а саме: прострочення платежів понад 90 днів, зниження справедливої вартості забезпечення, визнання судом недійсності забезпечення та інше.

Станом на кінець 2018 р. загальна сума кредитів найбільшим 10 клієнтам Банку складала 54720 млн грн (на кінець 2017 р.: 53193 млн грн) або 23% від загальної вартості кредитного портфеля (2017 р. – 23%). Резерв під знецінення кредитів, пов'язаний з цими позичальниками становив 54720 млн грн (2017 р. – 52975 млн грн).

Станом на кінець 2018 р. карткові кредити, видані фізичним особам в сумі 15678 млн грн були закладені в якості забезпечення за кредитами рефінансування НБУ (2017 р. – кредити видані 91 корпоративному позичальнику загальною вартістю 43725 млн грн).

Зменшення заборгованості банків становило 2903 млн грн (погашена в повному обсязі).

Найбільш суттєво в гривневому еквіваленті зросли вкладення в інвестиційні цінні папери для подальшого продажу – на 21835 млн грн (33,9%), та кредити та аванси клієнтів – 17524 млн грн (53,7%).

Збільшення відбулося за рахунок того, що Банк у 2017 р. отримав державні облигації, які включали в себе як державні облигації з вбудованим опціоном у сумі 64000 млн грн так і державні облигації без вбудованого опціону у сумі 43000 млн грн. У грудні 2018 р. Банк отримав державні облигації загальною номінальною вартістю 16065 млн грн (без вбудованого опціону). За питомою вагою інвестиції в цінні папери у загальній структурі активів становили 64,8%.

Питома вага приміщень, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальних активів на 01.01.2019 р. складала 1,4%, за досліджуваний період їх сума зросла на 384 млн грн або на 11,3%.

Вбудовані похідні фінансові активи у 2018 р. були повністю погашені на 34336 млн грн, та на кінець аналізованого періоду становили ця стаття балансу дорівнювала нулю.

Динаміка та структура основних складових активів Банку наведена на рис. 2.1.

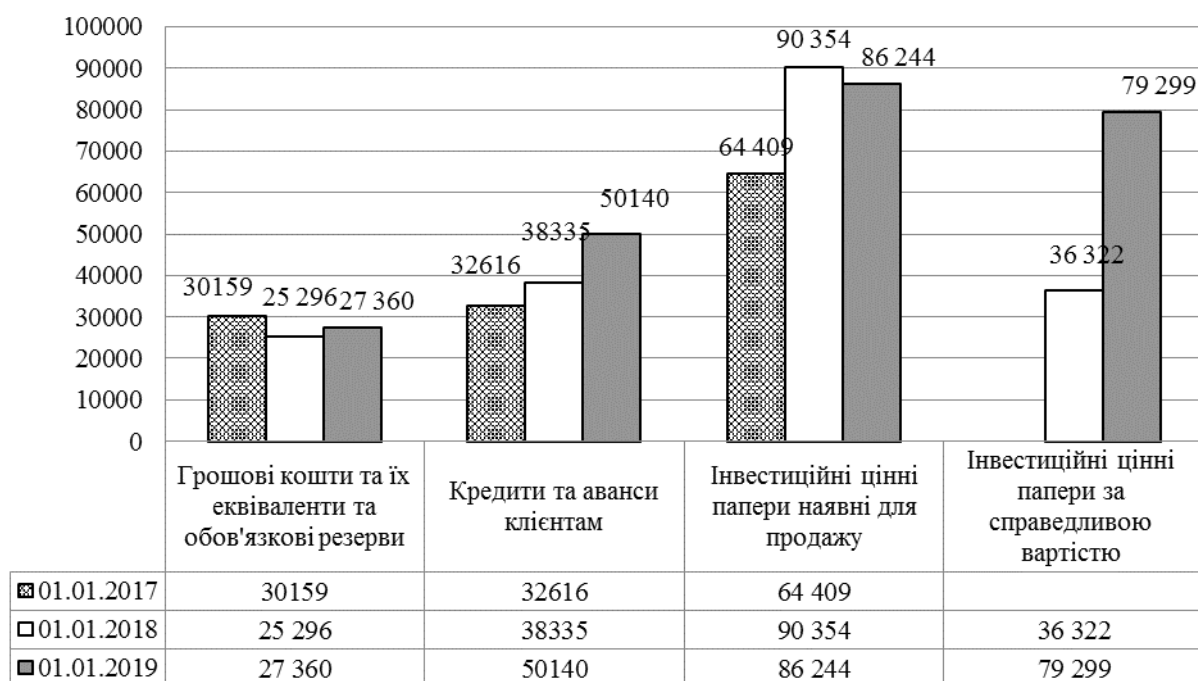

Рис. 2.1 – Динаміка основних складових активів Банку за період 01.01.2017 по 01.01.2019 рр., млн грн.

Отже, у 2018 р. структура активів зазнала суттєвих змін. Найбільшу питому вагу в активах банку на початок 2019 р. займають: інвестиційні цінні папери для подальшого продажу – 31,0%; інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід – 28,5%; кредити та аванси клієнтам – 18,0%; грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви – 9,8%.

Таким чином, слід зазначити, що у 2018 р. АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

продовжив динаміку збільшення обсягів активів й по відношенню до рівня кінця 2016 р. наростив їх на 54,7% й тим самим повернув собі позиції банку одного з найбільших за активами у банківській системі України.

2.2 Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та ділової активності банку

Ринкова економіка потребує від українських банків підвищення ефективності управління банківською діяльністю. Важлива роль у реалізації цього завдання відводиться оцінці фінансового стану банку. З її допомогою виробляються стратегія і тактика розвитку банку, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності проведення активних і пасивних операцій, оцінюються результати діяльності банку, його окремих підрозділів [57].

Аналіз ефективності діяльності банку передбачає розрахунок системи показників, сформованих в 4 групи: коефіцієнти фінансової стійкості, ділової активності, ефективності діяльності та ліквідності.

Перш за все, доцільно розглянути показники фінансової стійкості банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за аналізований період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р., а саме коефіцієнти надійності, захищеності власного капіталу, участі власного капіталу у формуванні активів та мультиплікатора статутного капіталу.

Фінансова стійкість це стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю. Фінансова стійкість банку означає постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі.

Розрізняють три основні види фінансової стійкості: за стабільністю його роботи; нестійкий фінансовий стан; кризовий фінансовий стан [2].

Розрахунок даних коефіцієнтів наведено в табл. 2.3:

Таблиця 2.3 – Динаміка показників фінансової стійкості Банку за період 1.01.2017 р. по 1.01.2019 р.

Показники	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	Відхилення		
				2018/	2019/	2019/

				2017	2018	2017
Вихідні дані, млн грн						
Власний капітал	-26348	23619	31464	49967	7845	57812
Статутний капітал	50695	206060	206060	155365	-	155365
Зобов'язання	206109	230056	246584	23947	16528	40475
Загальні активи	179761	253675	278048	7 914	24373	98287
Коефіцієнти фінансової стійкості						
Коефіцієнт надійності	-12,78	10,27	12,76	23,05	2,49	25,54
Коефіцієнт фінансового важеля	-7,82	9,74	7,84	17,56	-1,90	15,66
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	-14,66	9,31	11,32	23,97	2,01	25,97
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	-0,10	0,12	0,10	0,22	-0,02	0,19
Коефіцієнт захищеності дохідних активів	-0,63	-0,51	-0,26	0,12	0,24	0,37
Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу	3,55	1,23	1,35	-2,31	0,12	-2,20

З наведених даних в таблиці, слід відмітити, що: коефіцієнт надійності станом на 01.01.2017 р. становив -12,78 (оскільки у 2016 році власний капітал банку мав від'ємне значення) й станом на 01.01.2019 р. зріс на 25,54 п.п. і склав 12,76 (станом на 01.01.2018 р. – 10,27). Враховуючи, що нормативне значення даного коефіцієнта повинне бути не менше 5, то можна констатувати, що у 2018 р. Банк був фінансово надійним. У 2016 р. Банк був не забезпечений власним капіталом, а, отже був ненадійним. Динаміка показників фінансової стійкості АТ «ПРИВАТБАНК» за аналізований період зображена на рис. 2.2.

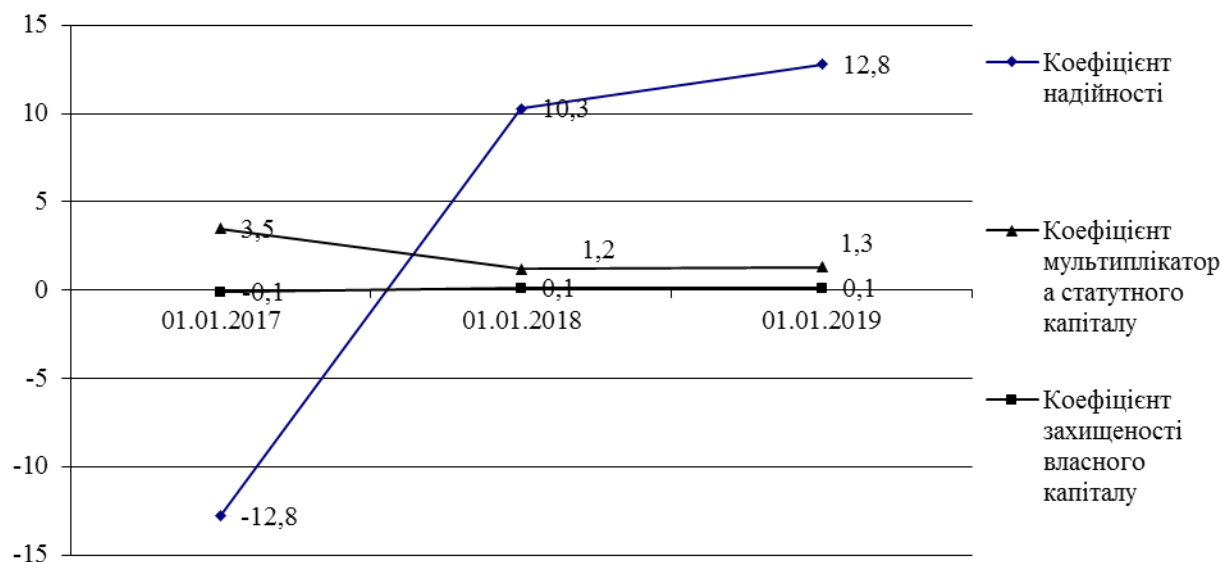

Рис. 2.2 – Динаміка показників фінансової стійкості Банку за період з 01.01.2017 по 01.01.2019 рр.

Збільшення протягом аналізованого періоду відбулося зростання коефіцієнта «фінансового важеля» з -7,82 до 7,84, що є підтвердженням того, що Банк збільшив власний капітал у структурі пасивів та зменшив свою залежність від зобов'язань.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів протягом аналізованого періоду демонстрував висхідну динаміку зазнавши суттєвих змін. Його зростання у 2018 р. порівняно з 2016 р. склало 25,97 пункти та на кінець 2018 р. становило 11,32 (-14,66 у 2016 р.).

Коефіцієнт захищеності власного капіталу у 2018 р. збільшився порівняно з 2016 р. на 0,19 пункти та на кінець 2018 р. становив 0,10 (-0,10 у 2016 р.), що заслуговує на позитивну оцінку та прагнення керівництва банку підвищити його надійність. Коефіцієнт захищеності доходних активів власним капіталом мав від'ємне значення протягом всього аналізованого періоду.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу протягом аналізованого періоду мав додатне значення проте характеризувався негативною динамікою. Даний показник характеризує ступінь покриття активів статутним капіталом, зменшення даного показника є свідченням того, що статутний капітал зростає більшими темпами ніж активи. На кінець 2016 р. показник становив 3,55 й за звітний період зменшився на 2,20 п.п, склавши становив на 01.01.2019 – 1,35.

Підводячи підсумки стосовно загального рівня фінансової стійкості банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за аналізований період варто зазначити про її суттєве покращення порівняно з базовим 2016 р. Порівняно з 2017 р. показники фінансової стійкості не зазнали суттєвих змін.

Наступною групою показників, запропонованих для аналізу є коефіцієнти ділової активності банку, табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Динаміка ділової активності Банку за період 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р.

Показник	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019	Відхилення		
				2018/ 2017	2019/ 2018	2019/ 2017
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнти ділової активності пасивів						
Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	1,15	0,91	0,89	-0,24	-0,02	-0,26
Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	0,12	0,05	0,04	-0,07	-0,01	-0,08
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	1,00	0,84	0,83	-0,17	-0,01	-0,17
Коефіцієнт активності використання залучених і позичених коштів у доходні активи	0,60	0,87	0,93	0,26	0,07	0,33

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт активності використання залучених і позичених коштів у кредитний портфель	0,16	0,18	0,20	0,02	0,02	0,05
Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель	0,18	0,19	0,22	0,01	0,02	0,04
Коефіцієнти ділової активності активів						
Коефіцієнт рівня доходних активів	0,69	0,79	0,83	0,10	0,04	0,14
Коефіцієнт кредитної активності	0,18	0,16	0,18	-0,02	0,02	0,00
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери	0,51	0,63	0,65	0,12	0,01	0,14
Коефіцієнт інвестицій у доходних активах	0,74	0,81	0,78	0,07	-0,03	0,04

Ділова активність банку, насамперед полягає у розвитку активних операцій комерційного банку. Кредитні операції передбачають організацію економічних відносин, у процесі яких банки надають позичальникам грошові кошти з умовою їх повернення і сплати проценту за користування. Дані операції, як правило, приносять банкам основну частину їхніх доходів та займають провідне місце серед статей активу балансу. Хоча банківські кредити і є важливим доходним активом, висока їх ризикованість змушує банки не вкладати всі свої кошти в позики, а знаходити їм більш надійне застосування. Таким високо доходним та менш ризиковим об'єктом банківських вкладень є цінні папери [28].

У цілому рівень ділової активності щодо залучення ресурсів зі сторони характеризує коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів,

який, як свідчать дані табл. 2.4 має тенденцію до зменшення: на початок 2017 р. він становив 1,15 а у кінець 2018 р. – 0,89 (при оптимальному значенні 0,80-0,85) таке значення пояснюється зменшенням питомої ваги зобов'язань у загальній валюті балансу. У 2017 р. даний коефіцієнт дорівнював 0,91.

Коефіцієнт використання залучених коштів у кредитний портфель свідчить про значне збільшення кредитного портфелю банку, якщо у 2016 р. кредитний портфель становив 32 616 млн грн то у 2018 р. – 50140 млн грн відповідно даний коефіцієнт протягом аналізованого періоду мав наступні значення: у 2016 р. – 0,16, у 2017 р. – 0,18, у 2018 ці – 0,20.

Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів має тенденцію до збільшення, якщо у 2016 р. даний показник становив 0,18, то у 2018 р. – 0,22. Це є позитивним моментом оскільки строкові депозити дозволяють банку управляти ліквідністю.

Динаміка аналізованих показників ділової активності пасивів наведена на рис. 2.3:

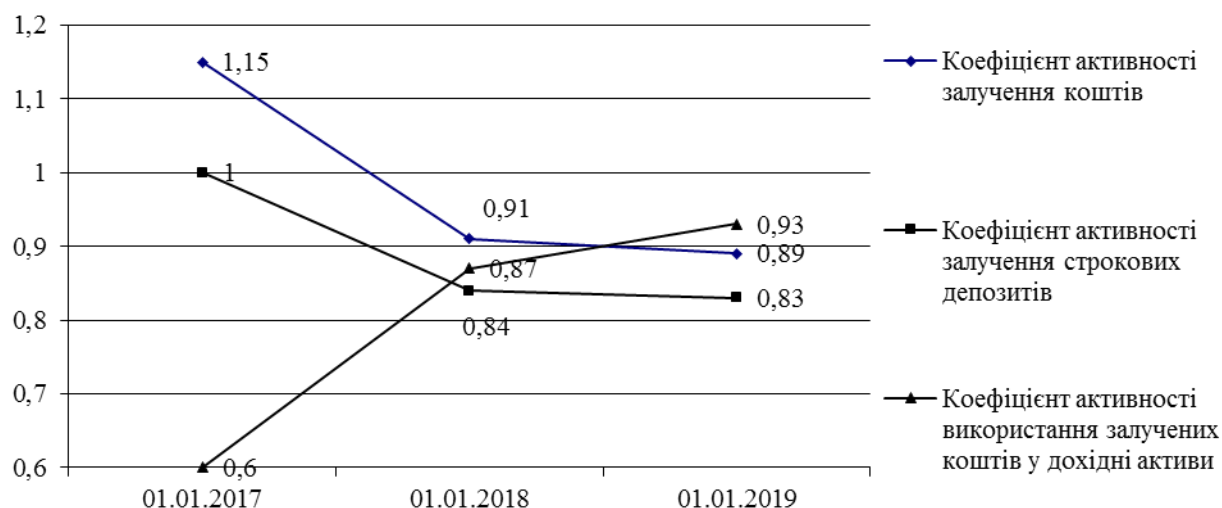

Рис 2.3 – Динаміка основних показників ділової активності пасивів Банку за період 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р.

Коефіцієнт активності використання залучених і позичених коштів у дохідні активи протягом аналізованого періоду зростає з 0,60 до 0,93 –

збільшення склало 0,33. Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель щорічно зменшується й на кінець 2018 р. становив 0,83 проти 1,00 станом на початок звітної періоду, що пов'язане зі суттєвим нарощуванням кредитного портфелю.

Таким чином слід констатувати, що коефіцієнти, а отже, і рівні активності розміщення і використання залучених коштів в активи банку, були достатньо високими хоча і демонстрували неоднозначну динаміку.

Щодо коефіцієнтів ділової активності активів слід зазначити, що коефіцієнт рівня дохідних активів протягом аналізованого періоду зріс та на кінець 2018 р. становив 0,83 (станом на 01.01.2017 р. становив 0,69). Цей коефіцієнт показує частку активів банку, що приносять банку дохід в загальних активах, тому відповідно його зростання є позитивним моментом. У зарубіжній практиці вимоги до значення цього коефіцієнта досить високі – більше 93%.

Коефіцієнт кредитної активності протягом аналізованого періоду залишився майже без змін (0,18) з незначним коливанням у 2017 р. (0,16). Оптимальне значення питомої ваги кредитних вкладень у загальних активах – 25–40 %. Тому можна зазначити, що банк у 2016–2018 рр. не вдавався до агресивної ризикованої кредитної політики.

Коефіцієнт інвестиційної активності перебуває в залежності від коефіцієнта кредитної активності. Чим більше його значення, тим менше значення коефіцієнта кредитної активності. Відповідно коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери протягом аналізованого періоду суттєво збільшився з 0,51 у 2016 р. до 0,65 у 2018 р., що є свідченням того, що Банк активно інвестує кошти в цінні папери.

В цілому показники ділової активності, свідчать про покращення ситуації. АТ КБ «ПРИВАТБАНК» суттєво наростив кредитну активність.

Ефективне управління капіталом банку забезпечує його фінансову стабільність та надійність. Достатня сума капіталу гарантує збереження коштів клієнтів та вкладників. Отже, для впровадження ефективної банківської діяльності необхідно ефективно використовувати не тільки

залучені, а і власні ресурси.

Дані розрахунків ефективності діяльності Банку відображені у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка показників ефективності діяльності Банку за період 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р.

Показники	01.01.207	01.01.208	01.01.209	Відхилення +,-		
				2018/ 2017	2019/ 2018	2019/ 2017
Вихідні дані, млн грн						
Середньорічний обсяг статутного капіталу	36111	128378	206060	92267	77683	169949
Середньорічний обсяг власного капіталу	-86597	-1365	27542	85233	28906	114139
Середньорічний обсяг активів банку	231897	216718	265862	-15179	49144	33965
Середньорічний обсяг зобов'язань банку	218583	218083	238320	-501	20238	19737
Чистий прибуток/(збиток)	-176238	378	12798	176616	12420	189036
Усього доходів	44975	44048	54932	-927	10884	9957
Коефіцієнти ефективності діяльності						
Загальний рівень рентабельності	-391,86	0,86	23,30	392,72	22,44	415,16
Коефіцієнт дієздатності	4,92	0,99	0,77	-3,93	-0,22	-4,15
Доходність активів	0,194	0,203	0,207	0,009	0,003	0,013
Прибутковість статутного капіталу	-488,05	0,29	6,21	488,34	5,92	494,26
Прибутковість власного капіталу	-203,52	-27,70	46,47	-231,22	74,17	-157,05
Прибутковість активів	-76,00	0,17	4,81	76,17	4,64	80,81
Чиста процентна маржа	1,16	2,41	6,03	1,25	3,62	4,87
Чистий спред	80,31	55,23	55,28	-25,08	0,05	-25,03

Суттєве збільшення відрахуваннями у резерви у зв'язку з погіршенням якості кредитного портфеля банку та від'ємний власний капітал у 2016 р. призвело до суттєвого погіршення показників ефективності діяльності Банку у 2016–2017 рр. Перш за все, слід зауважити, що загальний рівень рентабельності у 2016 р. мав негативне значення та становив -391,86% (чистий збиток 176238 млн грн). Протягом звітної періоду керівництво банку змінило тренд на позитивний й у подальших роках банк

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» вийшов на прибутковий рівень діяльності. На кінець 2018 р. загальний рівень рентабельності банку склав 23,3% (чистий

прибуток 12798 млн грн).

Прибутковість статутного та власного капіталу банку також мають суттєву позитивну динаміку порівняно з 2016 р.: за аналізований період прибутковість статутного капіталу зростає з -488,05% до 6,21% (0,29 у 2017 р.). У 2018 р. показник прибутковості власного капіталу становив 46,47 (-203,52 у 2016 р.). Дані показники свідчать про виведення керівництвом банку з фінансової кризи, та відповідно забезпечення ефективного використання банком власних ресурсів.

Аналізуючи значення показника чистого спреду (рис. 2.4), варто зазначити про його тенденцію до зниження.

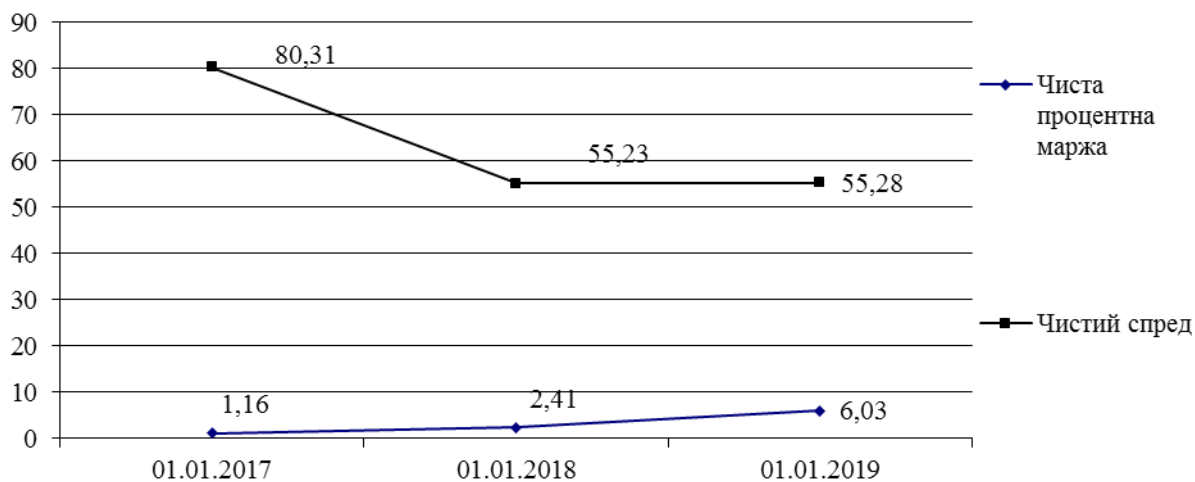

Рис. 2.4 – Динаміка показників ефективності діяльності Банку за період 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р.

Значення даного показника зменшилося з 80,31 до 55,28%, що свідчить про зменшення різниці між процентними ставками за залученими та розміщеними ресурсами, що дає можливість Банку активізувати ділову активність на ринку банкових послуг.

Чиста процентна маржа, що використовується банком для покриття витрат та ризиків, за аналізований період має позитивну динаміку й у 2018 р. перевищила оптимальний рівень даного показника – 4,23%, склавши на кінець року 6,03%. Збільшення рівня даного показника пояснюється зменшенням вартості залучених ресурсів.

Аналіз ефективності діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за період з 2016 р. по 2018 р. дав змогу отримати загальне уявлення про суттєве підвищення ефективності використання власних та залучених ресурсів порівняно з базовим роком, при цьому керівництво Банку змогло вивести банк з фінансової кризи й закласти динаміку подальшого позитивного розвитку.

Особливої уваги заслуговує дослідження показників ліквідності банку

та дотримання ним нормативних значень. Динаміку показників ліквідності наведено на рис. 2.5.

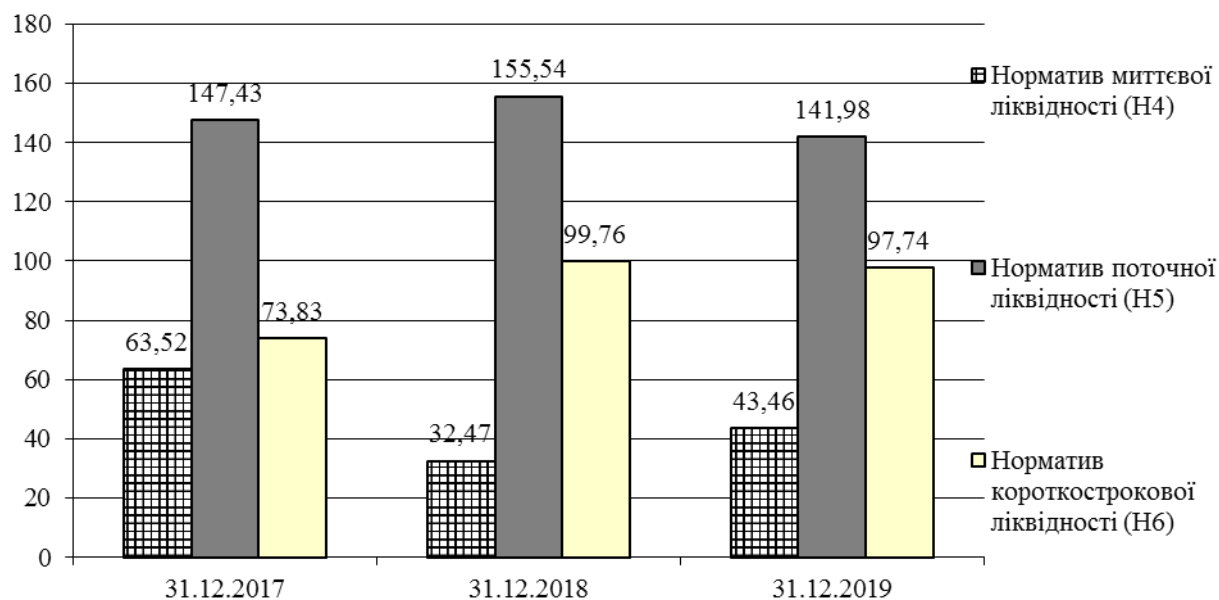

Рис. 2.5 – Динаміка коефіцієнтів ліквідності Банку за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р.

Варто зазначити, що протягом досліджуваного періоду спостерігається неоднорідна динаміка досліджуваних показників.

Норматив миттєвої ліквідності (H4), який розраховується як відношення високоліквідних активів до зобов'язань, що погашаються на вимогу, станом на 31.12.2018 р. складав 43,46% (на 31.12.2017 р. – 32,47%) при встановленому НБУ значенні нормативу не менше 30%.

Норматив поточної ліквідності (H5), який розраховується як відношення ліквідних активів до зобов'язань зі строком погашення, який не перевищує 31 календарний день, станом на 31.12.2018 р. складав 141,98% (на 31.12.2017 р. – 155,54%) при встановленому НБУ значенні нормативу не менше 40%.

Норматив короткострокової ліквідності (H6), який розраховується як відношення ліквідних активів до зобов'язань зі строком погашення до одного року, станом на 31.12.2018 р. складав 97,74% (на 31.12.2017 – 99,76%) при встановленому НБУ значенні нормативу не менше 60%.

Підводячи підсумки стосовно проведеного налізу ліквідності банку АТ «ПРИВАТБАНК» за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р., можна зробити висновок про її достатньо високий рівень. Банк дотримувався нормативних значень аналізованих показників та перевищував їх.

Здійснивши аналіз фінансової стійкості у розрізі відповідних коефіцієнтів, можна зробити узагальнений висновок що показники фінансової стійкості суттєво покращилися за звітний період, при цьому у 2018 р. Банк мав високий рівень фінансової надійності – 12,76.

Показники ділової активності демонстрували позитивну динаміку, при цьому показники активності залучення строкових коштів, активності залучення

позичених і залучених коштів демонстрували найбільш високу динаміку.

2.3 Аналіз кредитного портфелю банку

Протягом 2016–2018 рр. закріпилися тенденції незмінності основних показників кредитної діяльності українських банків, посилення їх позитивного впливу на процеси економічного розвитку, підвищення довіри до банківської системи. Питома вага банківських кредитів у ВВП станом на 1.01.2019 р. у порівнянні з попереднім збільшилася на 2,03 %, що є непрямою ознакою активізації кредитних вкладень комерційних банків у напрямку кредитного забезпечення підприємницької діяльності.

У структурі активів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» кредити займають значну питому вагу і забезпечують отримання ним майже половини усіх доходів. Кредитні операції є високодохідними, це можна пояснити тим, що капітал спрямовується у сфери, де визначена найвища норма прибутку. Але разом з тим, зменшення частки кредитних вкладень у загальному обсязі активів свідчить про намагання керівництва банку знизити ризиковість його діяльності в цілому.

Основні принципи побудови кредитного процесу, розподіл повноважень між колегіальними органами банку з приводу прийняття рішень про кредитування клієнтів, а також вимоги до кредитного портфеля та схильності банку до прийняття ризиків описується у положенні «Про кредитну політику АТ КБ «ПриватБанк»» [43].

Кредитна активність АТ КБ «ПРИВАТБАНК» наведена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз кредитного портфеля в структурі активів Банку за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р.

Показник	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019	Відхилення 2019 р від	
				2017	2018
Кредити видані, млн грн	32616	38335	50140	17524	11805
Загальні активи, млн грн	179761	253675	278048	98287	24373
Питома вага кредитів у загальних активах, %	18,14	15,11	18,03	-0,11	2,92

Найбільша питома вага кредитів у загальних активах банку була в 2016 р. і складала 18,1%, в 2017 р. вона скоротилась на 3 п.п., у 2018 р. порівняно з 2016 р. зменшення склало 0,1 п.п. Порівнюючи з початком 2017 р. це можна розцінювати як зміну пріоритетів активних операцій банку. При цьому загальна сума кредитів протягом аналізованого періоду мала позитивну динаміку, якщо на початок 2017 р. кредитний портфель АТ КБ «ПРИВАТБАНК» становив 32616 млн грн, то на початок 2019 р. – 50140 млн грн (приріст 17524 млн грн).

Протягом всього досліджуваного періоду відбувалося збільшення обсягів кредитування банківською установою, що є позитивним явищем, адже кредитування – головне джерело отримання прибутку банком. Дослідимо динаміку та структура кредитного портфеля АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за суб'єктами кредитування (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Динаміка кредитного портфеля Банку за суб'єктами кредитування за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р.

Назва статті	Значення станом на					
	01.01.2017		01.01.2018		01.01.2019	
	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %
Кредитування юридичних осіб	8832	27,08	3691	9,63	3451	6,88
Кредитування фізичних осіб-підприємців	4 618	14,16	4163	10,86	5322	10,61
Кредитування фізичних осіб	19 166	58,76	30481	79,51	38025	75,84
Усього виданих кредитів	32616	100	38335	100	50140	100

У 2018 р. Банк визнав резерви під знецінення кредитів у розмірі 241796 млн грн (2016 р. – 195308 млн грн).

У 2017–2018 рр. Банком був сформований портфель: «Кредити, що управляються як окремий портфель», що включає непрацюючі кредити, які були видані до 19 грудня 2017 р. На думку керівництва банку, цей портфель має схожі показники кредитного ризику, незалежно від класифікації за галуззю економіки та напрямом комерційної діяльності на дату видачі таких кредитів.

Загальна сума відрахувань до резерву на знецінення кредитів за цим портфелем склала 17275 млн грн у 2018 р., при чому 3,1 млн грн з цієї суми відноситься до попередніх років. Крім цього, у 2018 р. відбулося значне погіршення якості «Кредитів, що управляються як окремий портфель», а саме: прострочення платежів понад 90 днів, зниження справедливої вартості забезпечення та визнання судом недійсності забезпечення.

Найбільшу питома вагу у кредитному портфелі банку займають кредити фізичних осіб. Так, станом на 01.01.2019 р. обсяг кредитування фізичних осіб склав 38025 млн грн, що складає 75,84 % від загального обсягу наданих кредитів. Така висока питома вага кредитування фізичних осіб банківською установою свідчить про незадовільну структуру кредитного портфелю з точки зору галузевої диверсифікації. Для банку вкрай важливо розширити кредитування юридичних осіб. Зменшення кредитування юридичних осіб за аналізований період склало в 5381 млн грн (60,93%). Динаміку структури кредитного портфелю АТ КБ «ПРИВАТБАНК» наведено на рис. 2.6.

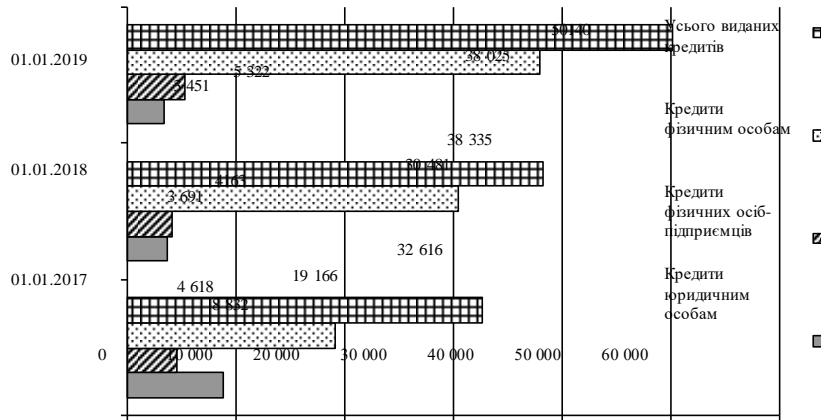

Рис. 2.6 – Динаміка кредитного портфеля Банку за суб'єктами кредитування за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р.

Аналіз структури кредитів за секторами дає змогу визначити диверсифікацію кредитів за видами економічної діяльності порівняно з попередньою звітною датою.

Структурний аналіз проводиться для визначення надмірної концентрації кредитних операцій в одному сегменті, що підвищує ступінь кредитного ризику. Проте надмірна диверсифікація кредитного портфеля створює певні труднощі в управлінні позиковими операціями та може стати причиною банкрутства банку, тому зарубіжні комерційні банки визначають для себе межі вкладення ресурсів у певний сегмент, тобто застосовують метод лімітування. Ці межі враховують у своїй діяльності кредитний комітет та керівники вищого рівня.

Аналіз структури кредитного портфеля АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за видами економічної діяльності представлений у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Структура кредитів Банку за секторами економіки за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р., млн грн.

Сектори економіки	Значення станом на					
	01.01. 2017	%	01.01. 2018	%	01.01. 2019	%
Фізичні особи	4641	14,23	5306	13,84	9226	18,4
Торгівля та агентські послуги	6145	18,84	7218	18,83	9416	18,78
Будівництво та нерухомість	5900	18,09	5735	14,96	7255	14,47
Харчова промисловість та сільське господарство	6928	21,24	5670	14,79	7250	14,46
Гірничо-видобувна галузь	1481	4,54	5045	13,16	3720	7,42
Машинобудування	2123	6,51	3362	8,77	4558	9,09

Металургія	1151	3,53	2204	5,75	2958	5,9
Небанківські фінансові послуги	1631	5	1058	2,76	1890	3,77
Переробка деревини	848	2,6	958	2,5	1158	2,31
Транспорт, послуги зв'язку та інфраструктура	750	2,3	671	1,75	160	0,32
Хімічна галузь	137	0,42	219	0,57	361	0,72
Інше	881	2,7	889	2,32	2186	4,36
Всього кредитів, наданих клієнтам	32 616	100	38 335	100	50140	100

Як видно з даних таблиці, банк визначається раціональною структурою кредитних вкладень.

Концентрація клієнтського кредитного портфелю за галузями економіки за позичальниками, які займаються декількома видами діяльності, визначалась згідно основного виду діяльності таких позичальників. Найбільшу питому вагу у структурі кредитів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2018 р. займають кредити сфери торгівлі та агентські послуги – 18,78% (9416 млн грн), харчової промисловості та сільського господарства – 14,46% (7250 млн грн), будівництва та нерухомості – 14,47% (7255 млн грн). При чому слід зазначити, що у динаміці наявне зменшення питомої ваги двох останніх статей на користь гірничо-видобувної галузі і машинобудування, приріст частки яких у 2018 р. склав 2,88% і 2,58% відповідно. Водночас питома вага кредитування цих важливих для економіки країни галузей залишається низькою.

Динаміку структури кредитів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за секторами економіки наведено на рис. 2.7:

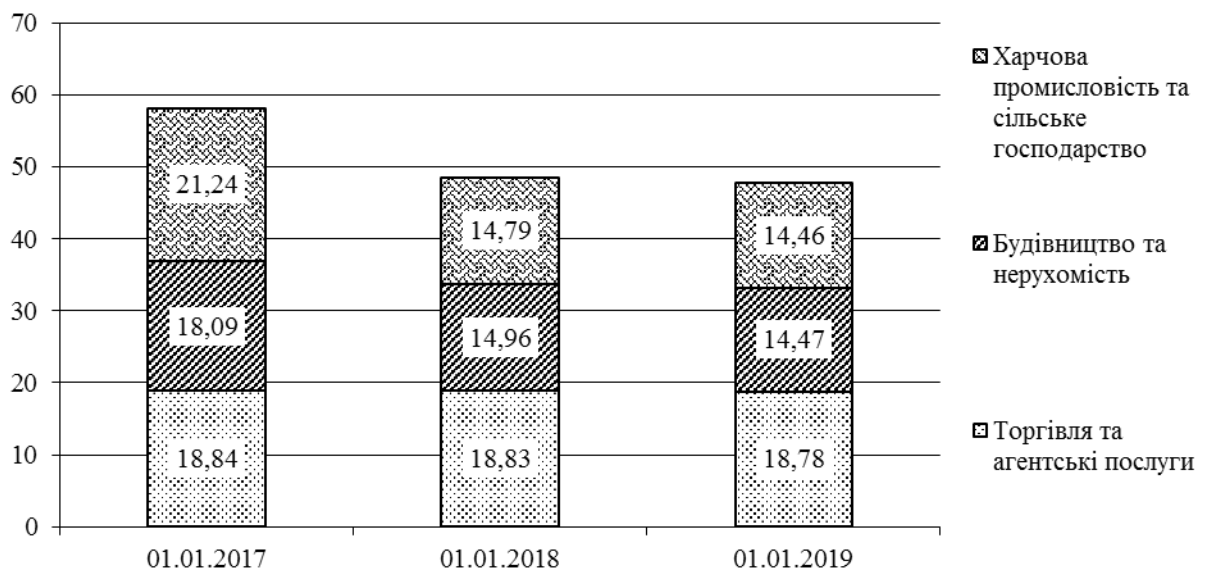

Рис. 2.7 – Динаміка структури кредитів Банку за основними секторами економіки за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р., %

Отже, незважаючи на відносне поліпшення галузевої структури кредитного портфелю банку, все ж слід з метою зниження ризику продовжувати політику

подальшого збільшення кредитних вкладень у машинобудування, металургію, небанківські фінансові послуги.

Банку слід розробити обґрунтовані ліміти кредитування різних галузей народного господарства.

Клієнтський кредитний портфель Банку протягом аналізованого періоду збільшився на 18859 млн грн, при цьому позитивна динаміка щодо кредитування фізичних осіб спостерігалась в цілому по банківській системі. Роздрібний клієнтський кредитний портфель протягом 2018 р. збільшився на 40,9% та склав 38025 млн грн. Основною складовою роздрібного клієнтського кредитного портфелю є споживчі кредити (в т.ч. «кешові» кредити).

Кредити АТ КБ «ПРИВАТБАНК» фізичним особам за аналізований період мали наступну структуру (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Структура наданих кредитів фізичним особам Банку за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р., млн грн.

Структура кредитів	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019	Відхилення 2019/2017	
				+,-	%
Кредитні картки	15830	25567	32431	16601	104,87
Іпотечні кредити	2011	1767	1638	-373	81,45
Автокредитування	13	9	2	-11	-84,61
Споживчі кредити	961	3014	3908	2 947	306,66
Інші кредити	351	124	46	-305	-86,89
Всього кредитів, наданих фізичним особам	19166	30481	38025	18859	98,40

Обсяг кредитів за кредитними картками протягом аналізованого періоду збільшився на 16601 млн грн (104,87%), при цьому слід зазначити, що відбувається стабільне рівномірне зростання обсягів кредитів за кредитними картками. В структурі наданих кредитів фізичним особам кредитні картки у 2019 р. становили 85,29% (82,59% у 2016 р.).

Обсяг іпотечних кредитів, наданих фізичним особам, станом на 01.01.2019 р. відповідав 4,3% роздрібного кредитного портфелю (10,49% на початок звітного періоду). В цілому, падіння темпів розвитку іпотечного кредитування обумовлено доволі низькими темпами відновлення будівельної галузі, обмеженістю та високою вартістю довгострокового ресурсу, а також невисоким платоспроможним попитом населення на довгострокове кредитування.

Найбільшими темпами за аналізований період зросла стаття споживчі кредити, її збільшення склало 406,66% (2947 млн грн).

Отже, протягом аналізованого періоду збільшилися майже всі структурні складові кредитів фізичним особам, окрім статті Іпотечні кредити та Інші кредити які зменшилась на 373 млн грн (18,55%) та на 305 млн грн (86,89%) відповідно.

Динаміка основних груп кредитів фізичним особам банком за аналізований період, наведена на рис. 2.8.

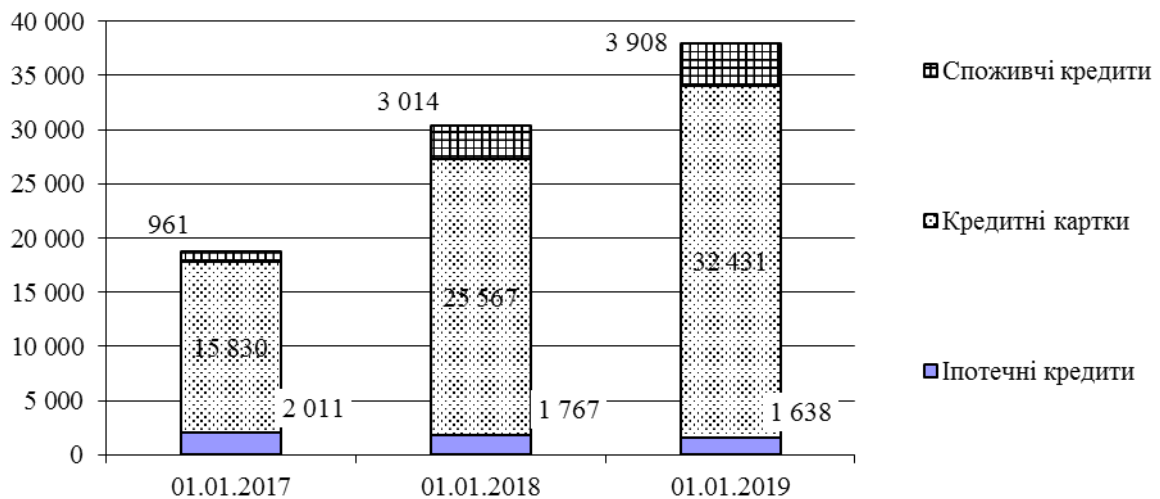

Рис. 2.8 – Динаміка основних груп кредитів фізичним особам Банку за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р., %

Отже, кредитний портфель АТ КБ «ПРИВАТБАНК» займає одну з найбільших часток в активних операціях, поступаючи лише у 2017-2018 рр. портфелю цінних паперів банку.

Управління якістю кредитного портфелю здійснюється шляхом використання Банком системи внутрішніх кредитних рейтингів позичальників. Політика Банку передбачає ведення точних та уніфікованих кредитних рейтингів щодо всього кредитного портфелю.

Це забезпечує цілеспрямоване управління відповідними ризиками та порівняння кредитних ризиків за всіма напрямками діяльності, географічними регіонами та продуктами.

Система рейтингів ґрунтується на різних видах фінансового аналізу, та в поєднанні з обробленою ринковою інформацією вони являють собою основу для оцінки ризику контрагента. Всі внутрішні рейтинги ризиків формуються спеціально для різних категорій і створюються згідно з рейтинговою політикою Банку. Відповідні рейтинги ризиків регулярно аналізуються та оновлюються.

Надійність банку визначається не тільки тим, якому ризику піддається банк, але і наскільки банк здатний ним управляти. Все це припускає розробку кожним банком власної стратегії управління ризиками, тобто основ політики ухвалення рішень так, щоб своєчасно і послідовно використовувати всі можливості розвитку банку і одночасно утримувати ризики на прийнятному і керованому рівні. При визначенні рейтингу позичальника – юридичної особи Банк використовує наступну інформацію:

- наявність у забезпеченні кредитів позичальника першокласного покриття;

- рейтинг, який розраховується за допомогою внутрішньої рейтингової

моделі.

Високий рейтинг присвоюється позичальникам із досить стійким фінансовим станом. Показники кредитоспроможності та платоспроможності значною мірою перевищують рівень, достатній для обслуговування кредиту. Ризик погіршення кредитоспроможності позичальника з високим рейтингом – мінімальний.

Стандартний рейтинг присвоюється позичальникам зі стабільним фінансовим станом. Показники кредитоспроможності та платоспроможності відповідають рівню, достатньому для обслуговування кредиту. Ризик погіршення кредитоспроможності позичальника незначний.

Рейтинг нижче стандартного присвоюється позичальникам із нестабільним фінансовим станом чи таким, що погіршується. Показники кредитоспроможності та платоспроможності досягли граничного рівня.

Ризик дефолту зростає у зв'язку з негативним впливом зовнішніх факторів на грошові потоки, наявні для погашення кредиту.

Аналіз кредитів банку за кредитною якістю наведено в табл. 2.10:

Таблиця 2.10 – Динаміка кредитів за кредитною якістю Банку за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р., %

Показники	01.01. 2017		01.01. 2018		01.01. 2019		Відхилення 2019/2017	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	+, -	%
Всього не прострочених та не знецінених	20075	8,81	32586	13,74	45761	15,68	25686	127,95
Всього прострочених, але не знецінених	1350	0,59	1725	0,73	1562	0,54	212	15,70
Всього індивідуально знецінених кредитів (загальна сума)	206499	90,60	202870	85,53	244613	83,79	38114	18,46
Всього кредитів та авансів клієнтам	227924	100	237181	100	291936	100	64012	28,08
Мінус: резерви на знецінення	195308	x	198846	x	241796	x	46488	23,80
Всього кредитів та авансів клієнтам за мінус: резерви на знецінення	32616	x	38335	x	50140	x	17524	53,73

Протягом аналізованого періоду питома вага не прострочених та не знецінених кредитів Банку збільшилася на 25686 млн грн (127,95%), якщо на початок 2017 р. сума не прострочених та не знецінених кредитів становила 20075 млн грн (до вирахування резервів) то на початок 2019 р. – 45761 млн грн (до вирахування резервів). При цьому індивідуально знецінені кредити протягом аналізованого періоду збільшилися лише на 18,46% (38114 млн грн). Такий стан речей свідчить про покращення якості кредитного портфелю банку.

Динаміку кредитів за кредитною якістю банку наведено на рис. 2.9:

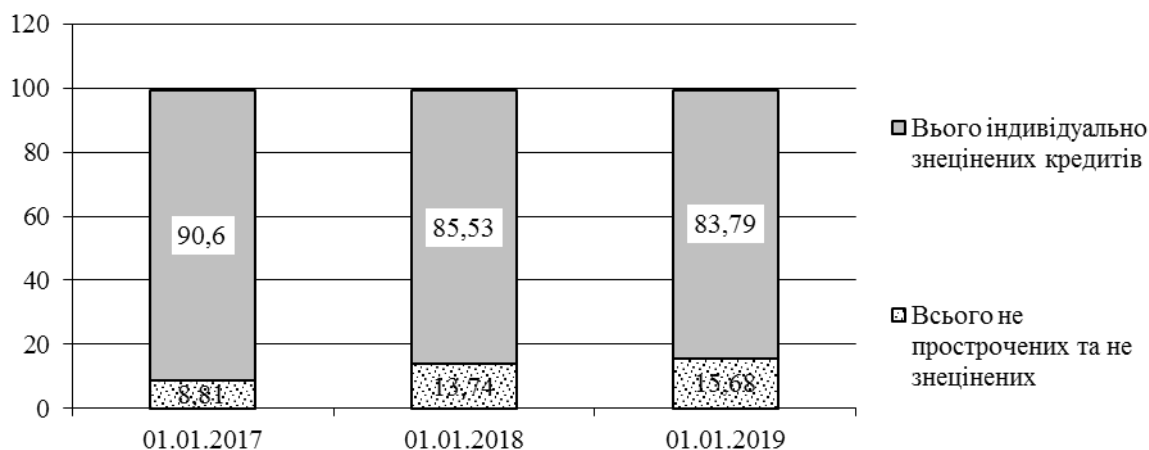

Рис. 2.9 – Динаміка кредитів за кредитною якістю Банку за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р., %

Використовуючи офіційні дані діяльності банку здійснимо розрахунок загального коефіцієнту ефективності управління кредитним портфелем Банку (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Аналіз ефективності управління кредитним портфелем Банку за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р.

Показник	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019	Відхилення 2019/2017, +/-
Доходи від кредитних операцій, млн грн	31358	24485	30754	-604
Надані кредити, млн грн	227924	237181	291936	64012
Дохідність портфеля, %	13,76	10,32	10,53	-3,22
Безризикова ставка, %	16,00	16,25	18,50	2,50
Перевищення доходності кредитного портфеля над безризиковою ставкою, %	-2,24	-5,93	-7,97	-5,72
Сума резерву під заборгованість за кредитами, млн грн	195308	198846	241796	46488
Показник ризику кредитного портфеля банку, %	85,69	83,84	82,83	-2,86
Коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем банку	-0,03	-0,07	-0,10	-0,07

Як бачимо станом на останню звітну дату сума доходів за кредитними операціями банку зменшилася на 604 млн грн. Дохідність кредитного портфелю при цьому зазнала неоднозначної динаміки, зменшення у 2017 р. порівняно з 2016 р. на 21,92% та збільшення у 2018 р. порівняно з 2017 р. на 25,60%.

В свою чергу підвищення якості кредитного портфелю та зменшення питомої ваги резерву під заборгованість за кредитами з одночасним збільшенням останніх стали ключовими факторами які призвели до зниження показника ризику кредитного портфелю банку з 85,69% у 2016 р. до 82,83% у 2018 р.

Коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем банку мав взагалі від'ємне значення оскільки безризикова ставка (облікова ставка) є значно вищою ніж дохідність кредитного портфелю. Відповідно протягом аналізованого періоду коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем банку мав негативну динаміку з від'ємним значенням, що є свідченням не виваженої та неефективної кредитної політики банку.

Висновки до розділу 2

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» належить до групи банків з держаним капіталом та є універсальною банківською установою.

Протягом аналізованого періоду Банк нарощував масштаби своєї діяльності, про що свідчать результати аналізу активів Банку та їх структурних елементів. Відповідно у 2018 р. Банк за розміром активів займав провідне місце, й при цьому слід зазначити, що загальний обсяг активів протягом аналізованого періоду збільшився 98287 млн грн, або на 54,7% та на кінець 2018 р. становив 278048 млн грн (179761 млн грн у 2016 р.). При цьому у структурі активів відбулися зміни: суттєве зменшення грошових коштів та їх еквівалентів та обов'язкових резервів з 30159 млн грн на початок 2017 р. до 27360 млн грн на початок 2019 р. Банк активно нарощує інвестиційний портфель, вкладаючи кошти в цінні папери, відповідно питома вага інвестиційного портфелю на початок 2019 р. становила 64,8% (35,8% на початок 2017 р.).

Аналіз основних показників діяльності Банку, а саме коефіцієнти фінансової стійкості, ділової активності, ефективності діяльності та ліквідності засвідчив, що 2016 р. був дуже складним у діяльності Банку, значні збитки та від'ємний власний капітал суттєво зменшили фінансову надійність Банку. Збиткова діяльність Банку у 2016 рр. була пов'язана в першу чергу з низьким рівнем якості кредитного портфелю, що призвело до суттєвих відрахувань у резерви під активні операції. У 2017-2018 рр. ситуація поліпшилась, Банк збільшив розміри власного капіталу до рівня 31 464 млн грн, змінив пріоритети активних операцій суттєво зменшивши кредитний портфель та спрямувавши кошти на фондовий ринок, що дозволило Банку суттєво підвищити фінансову надійність та показники

ділової активності. При цьому Банку вдалося досягти позитивних фінансових результатів та отримавши у 2017 й 2018 р. прибуток у 378 млн грн. та 12798 млн грн відповідно. Такий результат можна розцінювати як позитивний, й враховуючи позитивну динаміку констатувати, що керівництву Банку вдалося вивести його з фінансової кризи.

Кредитний портфель Банку протягом аналізованого періоду зріс на 17 524 млн грн, таке суттєве зростання було пов'язане зі значним збільшенням розміру активів банку та зменшенням питомої ваги резервів на покриття збитків від знецінення кредитів з 85,69% у 2016 р. до 82,83% у 2018 р. Дохідність кредитного портфелю банку була нижчою ніж безризикова ставка, відповідно зазначене негативно вплинуло на коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем банку, який протягом аналізованого періоду мав від'ємне значення.

3 ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1 Удосконалення системи управління кредитним ризиком банку

Успішна діяльність банку в цілому великою мірою залежить від обраної стратегії управління ризиками. Мета процесу управління кредитними ризиками полягає в їх обмеженні або мінімізації, оскільки повністю уникнути ризиків неможливо. Управління кредитними ризиками, як правило, спрямоване на забезпечення отримання банком відповідної винагороди за прийняття ризиків. Виняток становлять нецінові ризики, щодо яких не існує кореляції між їх рівнем та величиною винагороди банку.

Слід зазначити, що кредитний ризик є одним із найбільш значущих банківських ризиків. Окрім того, саме він є причиною виникнення проблемної заборгованості та втрат, пов'язаних з дефолтом позичальника. В умовах економічної невизначеності особливо актуальним є завдання оперативної оцінки стану компаній, що знаходяться у кредитному портфелі банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК», а також великого значення набуває об'єктивний підхід до розробки оптимальних умов угоди, обґрунтованість прийняття рішень про видачу кредиту. Рішення цього завдання неможливе без використання системи оцінки та управління ризиками.

Управління кредитними ризиками в банку можна визначити як діяльність, яка включає прогнозування та планування рівня кредитних ризиків відповідно до обсягів та видів кредитних операцій, мотивування ефективного організування моніторингу кредитних ризиків, що здійснюється працівниками департаменту кредитних ризиків в процесі кредитної діяльності банку, здійснення аналізу та оцінки чинників виникнення кредитних ризиків та їх впливу на показники діяльності банківської установи, контроль за рівнем кредитних ризиків і в разі необхідності здійснення їх регулювання з метою забезпечення досягнення стратегічних цілей і поточних завдань діяльності банку. Процес управління кредитними ризиками є складним за організацією, тривалим за строками та потребуючим постійної уваги з боку персоналу банку.

В умовах змін на вітчизняному фінансовому ринку перед керівництвом АТ КБ «ПРИВАТБАНК» постає необхідність побудови ефективної системи управління ризиками. Передусім така система повинна мати організаційну, аналітичну, операційну, а також технічну підтримку.

Завдання побудови адекватної системи управління кредитними ризиками є далеко не першочерговим серед пріоритетних напрямів розвитку. Переважно це можна пояснити недостатністю методичного та практичного досвіду в даній галузі.

Використання міжнародних підходів та стандартів дозволяє вивести кредитний ризик-менеджмент на досить новий рівень, створити ефективний інструмент, котрий дозволяє реально оцінити існуючі та нові банківські ризики.

Ефективна система управління кредитними ризиками має вирішувати такі основні завдання:

- визначати рейтинг позичальника та ймовірність банкрутства;
- обґрунтовувати прийняття рішення про кредитування;
- підвищувати якість кредитного портфелю;
- створювати можливість постійного контролю стану кредитного портфелю;
- зменшувати частку проблемних кредитів;
- покращувати організацію роботи щодо видачі кредитів та скорочувати тимчасові витрати за рахунок стандартизації та автоматизації;
- створювати можливості для постійного моніторингу та своєчасної реакції на проблеми, що виникають у клієнта.

Наведемо систему управління кредитним ризиком у вигляді сукупності восьми взаємопов'язаних блоків (рис. 3.1).

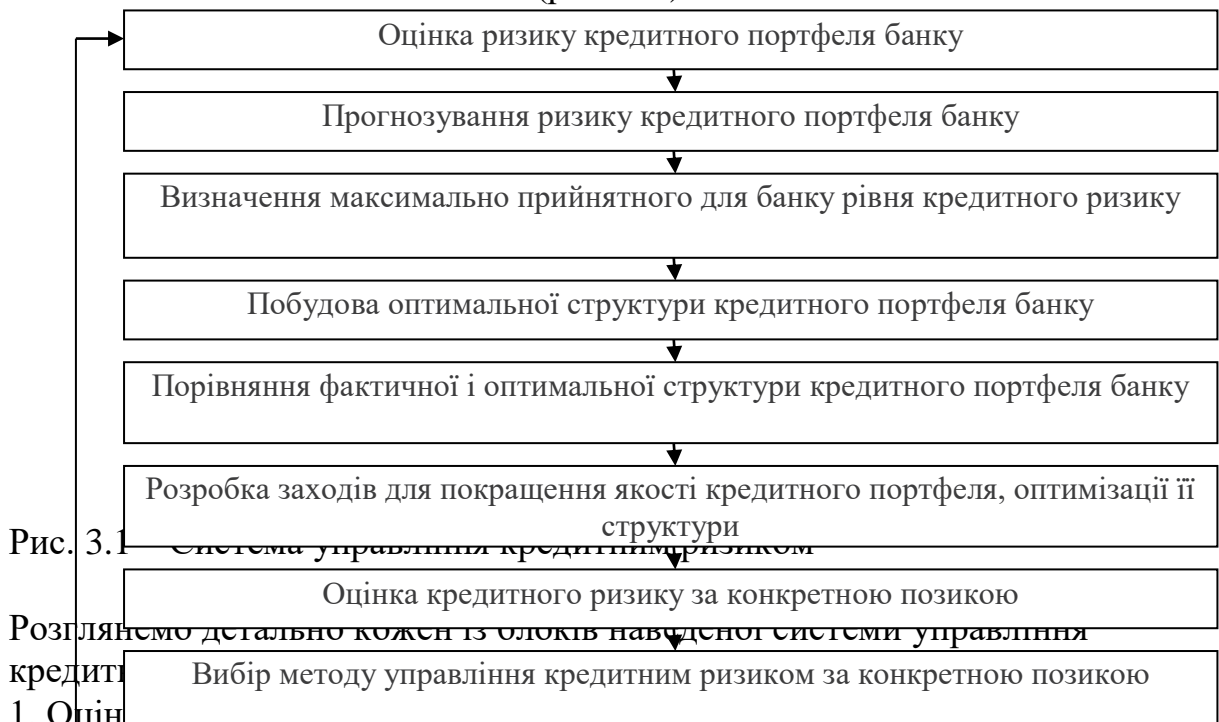

Рис. 3.1

Система управління кредитним ризиком

Розглянемо детально кожен із блоків наведеної системи управління кредитним ризиком.

1. Оцінка

Органам управління банку необхідно здійснювати оцінку кредитного портфелю на регулярній основі. Це дозволить зробити крок щодо вдосконалення існуючої системи управління ризиками, відповідної поточним масштабам діяльності та стратегічним планам банку.

Ризик кредитного портфелю банку визначається на основі кредитного ризику кожної категорії позичальників, а також розподілу кредитів за цими категоріями.

В основі групування кредитного портфеля за ступенем ризику сьогодні лежать основні вимоги, встановлені Положенням НБУ № 231/20544, відповідно до яких кредитний портфель може містити позики п'яти категорій якості (груп ризиків): мінімальний ризик, помірний ризик, значний ризик, високий ризик, реалізований ризик або безнадійний [3].

Звідси формула визначення кредитного ризику набуває такого вигляду:

$$P = (K_1 \times 0 + K_2 \times 1 + K_3 \times 21 + K_4 \times 51 + K_5 \times 100) / K, \quad (3.1)$$

де P – кредитний ризик банку;

K – величина кредитного портфеля банку;

K_1, K_2, K_3, K_4, K_5 – величина позик відповідної категорії якості;

P_1, P_2, P_3, P_4, P_5 – відсоток кредитного ризику за кожним видом позик.

Відсоток кредитного ризику за кожним видом позик визначається відповідно до відсотка резервування позикової заборгованості: $P_1= 1, P_2= 21, P_3= 51, P_4=51, P_5=100$.

На основі результатів оцінки та аналізу кредитного портфеля в банківській установі може розроблятися нова кредитна політика, або з урахуванням отриманих результатів при необхідності – коригуватися вже існуюча.

2. Прогнозування сукупного кредитного ризику банку.

Банки при здійсненні кредитної діяльності повинні не лише оцінювати рівень кредитного портфельного ризику, але і визначати його прогнозоване значення. Однак сьогодні серйозною проблемою є відсутність дієвих інструментів прогнозування рівня ризику кредитного портфеля банку.

Особливо гостро поставлено завдання в складних економічних умовах, коли аудит здійснюється за міжнародними стандартами фінансової звітності та керівники ставлять завдання щодо зниження рівня сукупного кредитного ризику до середньосвітової величини. Вирішенням такого завдання може слугувати використання якісно нових підходів до прогнозування - економіко-математичних методів та електронно-обчислювальної техніки [5, с. 74].

Модель прогнозування ризику кредитного портфеля банку може бути представленою у вигляді лінійної регресійної залежності кредитного ризику від частки проблемних позик у кредитному портфелі банку.

Формула лінійної регресії має такий вигляд:

$$y = a + bx, \quad (3.2)$$

де y – рівень ризику кредитного портфеля банку;

a – постійний коефіцієнт регресії;

b – змінний коефіцієнт регресії;

x – частка проблемних позик у кредитному портфелі банку.

Підставивши у рівняння очікуваний рівень частки проблемних кредитів, можна визначити прогнозне значення ризикованості кредитного портфеля банку.

Використання запропонованого підходу до прогнозованого ризику кредитного портфеля дозволить планувати структуру кредитного портфеля, що важливо при управлінні ліквідністю банківської установи.

3. Визначення максимально прийнятної для банку рівня кредитного ризику. Максимально прийнятний для банку рівень кредитного ризику має зазначатися у його кредитній політиці. Його величина залежить від стратегії банку в області управління ризиками. Даний показник може переглядатися залежно від поточного фінансового стану банку, економічної ситуації в країні, зовнішньоекономічної обстановки та позиції власників щодо ризику.

4. Побудова оптимальної структури кредитного портфеля банку.

Оптимальна структура кредитного портфеля банку залежить від величини максимально прийнятної для банку рівня кредитного ризику. Ця структура будується на основі моделі оптимізації кредитного ризику [4, с. 53].

5. Порівняння фактичної та оптимальної структури кредитного портфелю банку.

Після побудови оптимальної структури кредитного портфеля банку вона порівнюється з фактичною. На основі отриманих результатів необхідно зіставити фактичний та запланований рівень ризику з сумою, яка, відповідно політиці в області ризиків, являє собою межу втрат за кредитними операціями. Тим самим розробити механізм регулювання та направлення мінімізації ризику кредитного портфелю. Це дозволяє визначити основні недоліки в кредитному портфелі банку, а також розробити заходи, спрямовані на усунення цих недоліків.

6. Розробка заходів для покращення якості кредитного портфеля, оптимізації його структури.

Для ефективного управління кредитним ризиком банку необхідно скоригувати тактику реалізації кредитної політики в області ризиків.

Важливу роль покликано зіграти удосконалення методики аналізу кредитоспроможності клієнта на базі фінансових коефіцієнтів, грошового потоку та ділового ризику. У кожному банку, згідно з міжнародними нормами з управління ризиками, мають створюватися внутрішні рейтингові системи. Банк має присвоювати підприємствам рейтинг та видавати кредити на умовах, які залежать від його результату - класу рейтингу.

Оптимальної структури кредитного портфеля банку можна досягти насамперед за допомогою глибокого аналізу можливості видачі кредиту (розгляд кредитної заявки, техніко-економічне обґрунтування кредиту, визначення кредитоспроможності клієнта, оцінка форм забезпеченості позики, складання кредитної угоди, угоди про заставу тощо).

7. Оцінка кредитного ризику за конкретною позикою має проводитися на основі внутрішньої рейтингової моделі, яка коригується залежно від обраних банком заходів для покращення якості кредитного портфеля.

Якщо банк прийняв позитивне рішення про видачу кредиту, то для розрахунку рівня процентної ставки застосовуються нескладні економіко-математичні методи. Формула для вирахування ставки відсотка залежно від оцінки ймовірності неповернення кредиту виглядає так:

$$i_r = \frac{i+p}{q}, \quad (3.3)$$

де i_r – відсоткова ставка з урахуванням ризику;

i – безризикова ставка;

p – ймовірність неповернення кредиту;

q – ймовірність того, що кредит буде повернений вчасно та повністю.

Потім здійснюється розрахунок коефіцієнта резервування по кредиту, величина якого не повинна перевищувати прийнятної рівня ризику, встановленої кредитною політикою банку.

8. Вибір методів управління кредитним ризиком по конкретній позиції банку.

Метод управління кредитним ризиком обирається банком на основі алгоритму вибору методу управління. При цьому можна обрати один із таких методів управління кредитним ризиком:

- уникнення (відмова, скасування);
- утримання (поглинання, прийняття);
- передача (страхування);
- зниження (мінімізація, попередження втрат).

Таким чином, перевагою розробленої методики є застосування системного підходу до управління кредитним ризиком. Кожен із наведених блоків є надзвичайно важливим. Завдяки об'єднанню даних блоків у певній послідовності процес управління кредитним ризиком стає більш впорядкованим та зваженим.

Така система управління кредитним ризиком дозволяє банку побудувати послідовний механізм управління ризиком. Завдяки втіленню такої системи можна уникнути хаотичного, несистематизованого та непродуманого підходу до управління кредитним портфелем та кредитними операціями зокрема. Застосування даної системи дозволяє банку визначити (коригувати) основні напрями кредитної політики банку та обирати варіант найбільш раціонального розміщення наявних кредитних ресурсів.

Застосування розглянутої методики в діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» призведе до того, що дії керівництва банку з управління кредитними ризиками стануть більш послідовними та впорядкованими:

- керівництво банку буде чітко визначати цілі управління і зможе приймати зважені рішення, коригувати тактику управління кредитним ризиком;

- досягається прийнятний для банку оптимальний рівень кредитного ризику;
- знижуються втрати від неповернень;
- якщо ризик нижчий від прийнятного рівня, банк зможе приймати додаткові ризики, забезпечуючи більш високі доходи.

На основі запропонованої системи управління кредитним ризиком у АТ КБ «ПРИВАТБАНК» буде формуватися ефективна система контролю над кредитними ризиками, що дозволяє значно знизити ризик неповернення кредитів. Створення такої системи дозволить банку забезпечити стабільність свої роботи і призведе до зниження простроченої заборгованості за кредитами.

3.2 Оптимізація структури кредитного портфелю банку

Оцінювання ефективності кредитної діяльності банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК» має важливе значення в системі прийняття фінансових рішень. Важливе значення у вирішенні проблеми формування фінансових ресурсів підприємств має використання особливостей функціонування кредиту, як фактора економічного зростання загалом, що в свою чергу впливає на формування кредитного портфелю банку [9].

Формування кредитного портфелю є одним з основоположних моментів у діяльності банку, що дозволяє більш чітко виробити тактику і стратегію розвитку комерційного банку, його можливості кредитування клієнтів і розвитку ділової активності на ринку.

Кредитування було і залишається основним джерелом прибутку АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Аналітики зазначають, що довгострокові кредити виступають головним драйвером розвитку економіки та індикатором довіри банківських установ до позичальників. Крім того, банківський кредит стимулює відтворювальні процеси в економіці та є головним джерелом забезпечення фінансовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств і потреб населення.

Кредитування АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в посткризовий період здійснювалось переважно в національній валюті, що, з одного боку, сприяло дедоларизації економіки, а з іншого – знижувало валютні ризики для позичальника й банку.

З метою визначення показників ефективності кредитного процесу та формування системи обмежень проведемо аналіз кредитного портфелю АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

В табл. 3.1 наведено кредитний портфель за період 2016-2018 рр.

Таблиця 3.1 – Кредитний портфель Банку за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р.

Стаття	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення +,-			Відхилення %		
				2018/ 2017	2019/ 2018	2019/ 2017	2018/ 2017	2019/ 2018	2019/ 2017
Кредити та аванси клієнтам, загальна сума	227924	237181	291936	9257	54755	64012	4,1	23,1	28,1
Резерви на знецінення кредитів	195308	198846	241796	3538	42950	46488	1,8	21,6	23,8
Всього кредити та аванси клієнтів	32616	38335	50140	5719	11805	17524	17,5	30,8	53,7

За результатами аналізу видно, що загальна сума кредитного портфеля зростала. Так, особливо в 2018 р. порівняно із 2017 р. (+ 54755 млн. грн, або на 23,1%), протягом 2017 р. даний показник зростає на 9257 млн. грн, або на 4,1% порівняно із 2016 р. Протягом всього аналізованого періоду загальна сума кредитного портфелю зросла на 64012 млн. грн, або на 28,1%.

На рис. 3.2 наочно представлена динаміка складових кредитного портфеля за 2016-2018 рр.

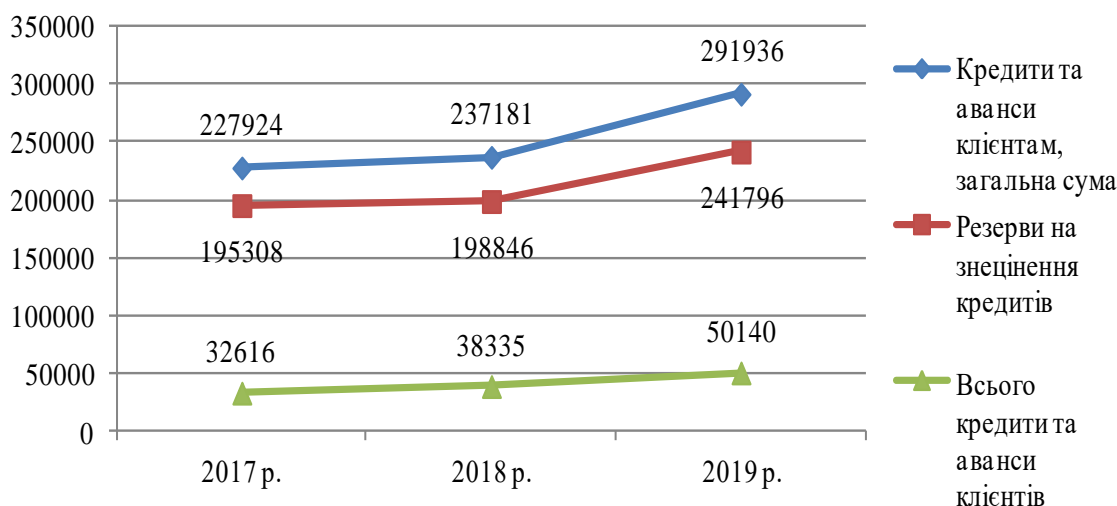

Рис. 3.2 – Динаміка наданих кредитів та резервів на знецінення кредитів Банку за період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р.

Значно зросла сума резервів на знецінення протягом 2016-2018 рр. Порівняно із 2016 р. зростання у 2018 р. становило 46488 млн. грн (23,8%). Така зміна обумовлена зміною у вимогах до обов'язкового резервування банком, зокрема досліджуваного банку. На кінець 2016 року сума резервів складала 195308 млн. грн, протягом 2017 р. даний показник зростає на 3538 млн. грн., або на 21,6% порівняно із 2016 роком.

Проведений аналіз кредитного портфеля показав, про суттєві зміни та зрушення, що відбулися в кредитному портфелі протягом 2016-2018 рр. З огляду на це, пропонується оптимізувати структуру кредитного портфеля банку з метою зниження кредитного ризику та одночасної максимізації прибутку банку від кредитних операцій, що матиме позитивний вплив на показниках ефективності банку та рівень фінансової безпеки.

Математичною моделлю цієї задачі є лінійна оптимізаційна модель, цільовою функцією якої є прибуток банку від кредитних операцій. Функцію прибутку в роботі позначено Z . Вона залежить від часток ресурсів, вкладених у різні кредитні операції.

Припускається, що банк пропонує кредитну програму, котра, залежно від умов кредитування і типу позичальників, складається з n видів кредиту. Тоді x_j ($j = 1, \dots, n$) – це частка ресурсів, спрямованих банком на надання кредиту j -го виду. Дохідність кожного виду кредиту виражена його річною ефективною кредитною ставкою r_j . Витрати банку на здійснення кредитної діяльності в роботі позначено як C . Вони складаються з процентних витрат (плати за залучені та запозичені ресурси), комісійних, операційних витрат і відрахувань до резервів. Тоді цільова функція моделі набуває вигляду:

$$Z = (\sum_{j=1}^n x_j r_j) - C \rightarrow \max, \quad (3.4)$$

Далі необхідно сформулювати систему обмежень, яка передбачає поєднання різних умов для кредитного портфеля. Однією з вимог є ризик-менеджмент банку щодо структури кредитного портфеля. Ці вимоги ґрунтуються на таких основних методах зниження кредитного ризику портфеля, як диверсифікація, лімітування та створення резервів. З метою забезпечення достатнього рівня диверсифікації можуть бути встановлені обмеження, згідно з якими частка кожного виду кредиту не повинна бути меншою від певної частки ($d\%$) сукупного кредитного портфеля.

Певні види кредитів є більш ризикованими для банку, наприклад, ті, строк повернення яких більше 5 років, бланкові кредити, а також кредити готівкою, цільове використання яких не може бути проконтрольоване банком.

До цих видів кредитів застосовується лімітування шляхом обмеження їхньої суми певною часткою $h\%$ сукупного кредитного портфеля. Надмірна обережність у кредитній діяльності може призвести до недостатніх або навіть від'ємних фінансових результатів, тому частка низько ефективних кредитів не повинна бути більшою від $g\%$ кредитного портфеля банку. Припускається, що ризик-менеджментом банку встановлено середні по банкам значення часток: $d\% = 2\%$; $h\% = 50\%$; $g\% = 33\%$.

Кредитами з підвищеним ризиком вважаються кредити готівкою, надані за допомогою кредитної картки, автокредити, іпотечні кредити, споживчі до 10 років, бланкові овердрафти й експрес-кредити без застави. До низькоефективних кредитів відносяться ті, ефективні ставки за якими нижчі за 10% . Також до системи обмежень в роботі включено вимогу про максимальний розмір кредитного портфеля.

Загальна сума ресурсів банку на останню звітну дату (сума зобов'язань та власного капіталу) становить 278048 млн. грн. Для збільшення точності розрахунків бажано враховувати лише ту частку ресурсів, яку ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» має намір вкласти саме в кредитні операції. На початковому етапі в розрахунках приймається, що сума всіх кредитів не перевищує 20% наявних ресурсів банку (P):

$$\sum_{j=1}^n x_j \leq 0.2 \times P, \quad (3.5)$$

Також в дослідженні ми пропонуємо в ввести додаткове обмеження до суми кредитування фізичних та юридичних осіб. Проведений аналіз показав, що найбільшого процентного прибутку ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» досяг у 2018 р., коли його значення склало 16758 млн. грн., а кредитний портфель було сформовано у співвідношенні 22% – кредитування фізичних осіб та 78% – кредитування юридичних осіб. Тож пропонується обрати дане співвідношення, як ефективне для формування прибутку банку. Банк, станом на 31.12.2018 р. пропонує кредити 23 видів (табл. 3.2), які різняться за позичальниками, термінами, граничними сумами, забезпеченням, характером цільового використання [43].

Таблиця 3.2 – Перелік та вартість кредитних операцій Банку

№ з/п	Вид кредиту	Річна ефективна кредитна ставка, %
Кредити приватним особам		
1	Авто в розстрочку (нове авто)	18,00%
2	Авто в розстрочку (старе авто)	23,90%
3	Кредит на купівлю житла	17,90%
4	Теплі кредити	20,00%
5	Швидкий кредит	34,80%
Кредити для бізнесу		
6	КУБ, АгроКУБ	36,00%
7	Кредитна лінія «Агросезон»	19,00%
8	Кредитна лінія (90 днів)	19,00%
9	Кредитна лінія (180 днів)	20,00%
10	Кредитний ліміт на розрахунковий рахунок для державних та комунальних підприємств	21,00%
11	Кредитний ліміт на розрахунковий рахунок для інших підприємств	34,00%
12	Кредит під заставу депозиту	2,00%
13	Лізинг комерційного транспорту (на 12 міс.)	1,00%
14	Лізинг комерційного транспорту (на 24 міс.)	10,00%
15	Лізинг комерційного транспорту (на 36 міс.)	19,00%
16	Лізинг обладнання (на 12 міс.)	1,00%
17	Лізинг обладнання (на 24 міс.)	10,00%
18	Лізинг обладнання (на 36 міс.)	19,00%
19	Лізинг сільгосптехніки	19,00%
20	Овердрафт	20,00%
21	Теплі кредити для ОСББ та ЖБК	18,00%

22	Участь у програмі «Теплі» кредити для виробників і продавців енергозберігаючих матеріалів	18,00%
Міжбанківські кредити		
23	Надання кредитів іншим банкам	6,50%

Тому інструментальними змінними запропонованої моделі будуть x_j ($j = 1, \dots, 23$) - обсяги коштів, які банк може надати в кредит кожного виду.

З огляду на вартість деяких видів кредитів, пропонується ввести обмеження для «швидкого кредиту», кредитування КУБ, «Агрокуб» та на «кредитний ліміт на розрахунковий рахунок для інших підприємств», оскільки дані види кредитів мають найбільшу річну ставку (понад 30%) [43]. При розрахунку необхідно використати дані про витрати банку, що представлені в табл. 3.3

Таблиця 3.3 – Розрахунок витрат банку Банку на здійснення кредитної діяльності

Стаття	Сума станом на 31.12.2018 р., млн. грн.
Процентні витрати	13996
Комісійні витрати	4402
Адміністративні та інші операційні витрати	14041
Відрахування до резерву під знецінення кредитів	6089
Загалом	38528

Отже, за підсумками 2018 року $C = 38528$ млн. грн. Звісно, що для отримання точніших результатів бажано взяти до розрахунку лише ту частину витрат, які пов'язані саме з кредитною діяльністю, адже банк проводить й інші активні операції, що потребують видатків. Але оприлюднена фінансова звітність не містить таких даних.

Таким чином, з урахуванням всіх вище наданих обмежень, математична модель оптимальної структури кредитного портфеля комерційного банку буде виглядати наступним чином:

$$Z = 0,18X_1 + 0,239X_2 + 0,179X_3 + 0,20X_4 + 0,348X_5 + 0,36X_6 + 0,19X_7 + 0,19X_8 + 0,20X_9 + 0,21X_{10} + 0,34X_{11} + 0,02X_{12} + 0,01X_{13} + 0,10X_{14} + 0,19X_{15} + 0,01X_{16} + 0,10X_{17} + 0,19X_{18} + 0,19X_{19} + 0,20X_{20} + 0,18X_{21} + 0,18X_{22} + 0,65X_{23} \rightarrow \max$$

Розв'язується дана функція за допомогою функції програми Excel «Пошук розв'язку».

В табл. 3.4 представлено результати реалізації запропонованої моделі (3.6) та розраховано оптимальну структуру кредитного портфеля для ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» з урахуванням зміни частки кредитного портфеля в загальній сумі активів до 55%.

$$\left. \begin{aligned} x_1 &\geq 0,02(x_1 + \dots + x_{23}) \\ &\dots \\ x_{23} &\geq 0,02(x_1 + \dots + x_{23}) \\ x_1 + x_2 + x_4 + x_5 + x_{23} &\leq 0,5(x_1 + \dots + x_{23}) \end{aligned} \right\}$$

$$\begin{aligned}
& x_{12} + x_{13} + x_{14} + x_{16} + x_{23} \leq 0.5(x_1 + \dots + x_{23}) \\
& x_5 \leq 10\% \\
& x_6 \leq 10\% \\
& x_{11} \leq 10\% \\
& x_1 + x_2 + x_4 + x_5 \leq 22\% \\
& x_1 + \dots + x_{23} \leq 0,2 * 278048 \\
& x_j \geq 0, j = 1, \dots, 23
\end{aligned}
\tag{3.6}$$

Таблиця 3.4 – Результати розрахунку оптимальної структури кредитного портфеля та прогнозного прибутку Банку (частка кредитного портфеля 55%)

№ з/п	Вид кредиту	Річна ефективна кредитна ставка, %	Прогнозна оптимальна частка кредиту, % від загальної суми кредитного портфеля	Частка кредитного портфеля в загальній сумі активів		
				55%		
				Прогнозне значення змінної (млн. грн.)	Z, млн. грн.	Прогнозний процентний дохід, млн. грн.
1	2	3	4	5	6	7
1	Авто в розстрочку (нове авто)	18,00%	2%	3058,5	793,7	550,5
2	Авто в розстрочку (старе авто)	23,90%	16%	24468,2		5847,9
3	Кредит на купівлю житла	17,90%	2%	3058,5		547,5
4	Теплі кредити	20,00%	2%	3058,5		611,7
5	Швидкий кредит	34,80%	10%	15292,6		5321,8
6	КУБ, АгроКУБ	36,00%	10%	15292,6		5505,4
7	Кредитна лінія «Агросезон»	19,00%	2%	3058,5		581,1
8	Кредитна лінія (90 днів)	19,00%	2%	3058,5		581,1
9	Кредитна лінія (180 днів)	20,00%	2%	3058,5		611,7
10	Кредитний ліміт на розрахунковий рахунок для державних та комунальних підприємств	21,00%	18%	27526,8		5780,6

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5	6	7
11	Кредитний ліміт на розрахунковий рахунок для інших підприємств	34,00%	10%	15292,6		5199,5
12	Кредит під заставу депозиту	2,00%	2%	3058,5		61,2

13	Лізинг комерційного транспорту (на 12 міс.)	1,00%	2%	3058,5		30,6
14	Лізинг комерційного транспорту (на 24 міс.)	10,00%	2%	3058,5		305,9
15	Лізинг комерційного транспорту (на 36 міс.)	19,00%	2%	3058,5		581,1
16	Лізинг обладнання (на 12 міс.)	1,00%	2%	3058,5		30,6
17	Лізинг обладнання (на 24 міс.)	10,00%	2%	3058,5		305,9
18	Лізинг обладнання (на 36 міс.)	19,00%	2%	3058,5		581,1
19	Лізинг сільгосптехніки	19,00%	2%	3058,5		581,1
20	Овердрафт	20,00%	2%	3058,5		611,7
21	Теплі кредити для ОСББ та ЖБК	18,00%	2%	3058,5		550,5
22	Участь у програмі «Теплі» кредити	18,00%	2%	3058,5		550,5
23	Надання кредитів іншим банкам	6,50%	2%	3058,5		198,8
РАЗОМ			100%	152926,4		152926,4

Базовий варіант передбачає, що кредитний портфель займає 20% від загальної суми активів, потім змінюючи/збільшуючи цю частку з кроком 10%, досліджено вплив на прогнозний прибуток банку.

Розрахунки показали, що при поточних кредитних ставках й при будь-якій частці кредитного портфеля в загальних активах банку оптимальна структура з урахуванням обмежень буде постійною. Наочно запропонована структура представлена на рис. 3.3.

З рисунку ми бачимо, що найбільшу частку пропонується сформувати за рахунок «Кредитного ліміту на розрахунковий рахунок для державних та комунальних підприємств» (частка даного виду кредиту становить 18% в загальному портфелі. Також значну частку займає кредитування старого авто в розстрочку, що на сьогодні є актуальним напрямком, й банк має направити максимальні зусилля на формування даної складової кредитного портфеля.

Рис. 3. 3– Оптимальна структура кредитного портфеля Банку

Майже всі інші частки пропонується сформувати на рівні 2%, як й було введено системою обмежень. Але суми наданих кредитів коливаються в залежності від частки кредитного портфеля в загальних активах банку. Моделювання довело, що досягнувши частки 55%, банк виходить на мінімальний позитивний фінансовий результат та при даній структурі, щонайменше, буде працювати більш ефективно, ніж сьогодні.

Кредитна політика банку із часом може трансформуватися залежно від кон'юнктури ринку або зміни стратегічних цілей банку. У цьому випадку система обмежень моделі може бути скоригована, тому в результаті дасть інший оптимальний розподіл кредитного портфеля.

За результатами проведених розрахунків із застосуванням моделі оптимальної структури кредитного портфеля досліджуваного банку з метою максимізації прибутку, відбудеться покращення ряду показників ефективності, зокрема, процентного доходу та чистого процентного доходу (за умови незмінних процентних витрат). Зміна зазначених показників в результаті зміни частки кредитного портфеля в загальній сумі активів банку, представлена в табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Прогнозний процентний дохід в залежності від частки кредитного портфеля в загальних активах Банку

Стаття	На 31.12.2018 року	Частка кредитного портфеля в загальних активах банку			
		30%	40%	50%	55%
Процентні доходи, в т.ч.:	30754	23929	30388	36848	40078
- від кредитних операцій	26504	19379	25838	32298	35528
- від інших операцій	4550	4550	4550	4550	4550

Процентні витрати	13996	13996	13996	13996	13996
Чистий процентний дохід	16758	9933	16392	22852	26082

З таблиці видно, що процентні доходи від кредитних операцій, що були отримані шляхом застосування функції «пошук рішення» для кожної структури активів, постійно зростатимуть.

За результатами проведених розрахунків можна зазначити, що за рахунок оптимізації структури кредитного портфеля та одночасного збільшення частки кредитного портфеля в загальних активах до 55%, банк зможе отримати максимальний прибуток. Позитивний фінансовий результат становитиме 40078 млн. грн, а чистий процентний дохід становитиме, відповідно, 26082 млн. грн.

Позитивний ефект впровадження запропонованої структури кредитного портфелю зумовлюється збільшенням таких показників ефективності діяльності банку, як процентна маржа, чиста процентна маржа, а також чистий серед (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Моделювання показники ефективності Банку

Назва показника	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	Прогнозне значення (55%)
Процентна маржа (процентний прибуток)	2086	6112	16758	26082
Чиста процентна маржа	1,16	2,41	6,03	9,38
Чистий спред (SPRED)	80,31	55,23	55,28	73,87

Таким чином, при застосуванні запропонованої моделі формування кредитного портфеля за рахунок планування обсягу окремих кредитних операцій, банк може визначити найбільш оптимальну його структуру здатну підвищити фінансові результати та загальну ефективність діяльності банку.

Висновки до розділу 3

В умовах економічної невизначеності особливо актуальним є завдання оперативної оцінки стану компаній, що знаходяться у кредитному портфелі банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК», а також великого значення набуває об'єктивний підхід до розробки оптимальних умов угоди, обґрунтованість прийняття рішень про видачу кредиту. Рішення цього завдання неможливе без використання системи оцінки та управління ризиками.

Системи управління кредитним ризиком повинна передбачати:

- оцінку ризику кредитного портфелю банку;
- прогнозування сукупного кредитного ризику банку;
- визначення максимально прийняттого для банку рівня кредитного

ризиків;

- побудову оптимальної структури кредитного портфеля банку; порівняння фактичної та оптимальної структури кредитного портфелю банку;

- розробку заходів для покращення якості кредитного портфеля, оптимізації його структури;

- оцінку кредитного ризику за конкретною позицією має проводитися на основі внутрішньої рейтингової моделі, яка коригується залежно від обраних банком заходів для покращення якості кредитного портфеля;

- вибір методів управління кредитним ризиком по конкретній позиції банку.

Оптимальна структура кредитного портфеля банку залежить від величини максимально прийнятної для банку рівня кредитного ризику. Ця структура будується на основі моделі оптимізації кредитного ризику.

Проведений аналіз кредитного портфеля ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» показав, про суттєві зміни та зрушення, що відбулися в кредитному портфелі протягом 2016-2018 рр. З огляду на це, пропонується оптимізувати структуру кредитного портфеля банку з метою зниження кредитного ризику та одночасної максимізації прибутку банку від кредитних операцій, що позитивно відіб'ється на показниках ефективності банку. З огляду на це, пропонується оптимізувати структуру кредитного портфеля банку з метою зниження кредитного ризику та одночасної максимізації прибутку банку від кредитних операцій, що позитивно відіб'ється на показниках ефективності банку.

За результатами проведених розрахунків із застосуванням моделі оптимальної структури кредитного портфеля досліджуваного банку з метою максимізації прибутку, відбудеться покращення ряду показників ефективності, зокрема, процентного доходу та чистого процентного доходу (за умови незмінних процентних витрат). За рахунок оптимізації структури кредитного портфеля та одночасного збільшення частки кредитного портфеля в загальних активах до 55%, банк зможе отримати максимальний прибуток. Позитивний фінансовий результат становитиме 40078 млн. грн, а чистий процентний дохід становитиме, відповідно, 26082 млн. грн.

ВИСНОВКИ

Систематизація наукових підходів щодо сутності кредитної політики банку дозволила виокремити наступні принципові ознаки: по-перше, під кредитною політикою банку розуміють сукупність організаційно-управлінських заходів забезпечення провадження кредитної діяльності банку, методів, принципів та інструментарію їх реалізації, а також організації кредитного процесу банку в цілому; по-друге, кредитна політика банку може бути реалізована як на макроекономічному, так і мікроекономічному рівні.

Класифікувати видів кредитної політики банку здійснюється за наступними ознаками: суб'єктами кредитування, типом ринку, цілями впровадження, географією застосування, галузевою спрямованістю, ціни кредиту, суб'єктів кредитних відносин.

Серед факторів впливу на формування та реалізацію кредитної політики банку слід виокремити фактори екзогенного та ендогенного характеру.

Зовнішні фактори, в свою чергу, було розподілено на дві великі групи: фактори «загального» впливу на банк та фактори, що залежать безпосередньо від позичальника.

Розробка кредитної політики банку є складним процесом, що передбачає проведення оцінки зовнішнього середовища та внутрішнього потенціалу банку, визначення стратегічних та тактичних цілей банку на ринку та цілей кредитної політики.

Для проведення ефективної кредитної політики потрібен комплексний методичний підхід до оцінки якості кредитного портфеля банку. При цьому оцінку якості кредитного портфеля здійснюється на підставі порівняння фактичного значення окремих показників зі світовими стандартами або стандартами самого комерційного банку, визначеними ним у кредитній політиці, а також на підставі порівняння фактичних значень відповідних коефіцієнтів із їхнім значенням у інших, аналогічних за розміром, банках.

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» належить до групи банків з держаним капіталом та є універсальною банківською установою.

Протягом аналізованого періоду Банк нарощував масштаби своєї діяльності, про що свідчать результати аналізу активів Банку та їх структурних елементів. Відповідно у 2018 р. Банк за розміром активів займав провідне місце, й при цьому слід зазначити, що загальний обсяг активів протягом

аналізованого періоду збільшився 98287 млн грн, або на 54,7% та на кінець 2018 р. становив 278048 млн грн (179761 млн грн у 2016 р.). При цьому у структурі активів відбулися зміни: суттєве зменшення грошових коштів та їх еквівалентів та обов'язкових резервів з 30159 млн грн на початок 2017 р. до 27360 млн грн на початок 2019 р. Банк активно нарощує інвестиційний портфель, вкладаючи кошти в цінні папери, відповідно питома вага інвестиційного портфелю на початок 2019 р. становила 64,8% (35,8% на початок 2017 р.).

Аналіз основних показників діяльності Банку, а саме коефіцієнти фінансової стійкості, ділової активності, ефективності діяльності та ліквідності засвідчив, що 2016 р. був дуже складним у діяльності Банку, значні збитки та від'ємний власний капітал суттєво зменшили фінансову надійність Банку. Збиткова діяльність Банку у 2016 рр. була пов'язана в першу чергу з низьким рівнем якості кредитного портфелю, що призвело до суттєвих відрахувань у резерви під активні операції. У 2017-2018 рр. ситуація поліпшилась, Банк збільшив розміри власного капіталу до рівня

31 464 млн грн, змінив пріоритети активних операцій суттєво зменшивши кредитний портфель та спрямувавши кошти на фондовий ринок, що дозволило Банку суттєво підвищити фінансову надійність та показники ділової активності. При цьому Банку вдалося досягти позитивних фінансових результатів та отримавши у 2017 й 2018 р. прибуток у 378 млн грн. та 12798 млн грн відповідно. Такий результат можна розцінювати як позитивний, й враховуючи позитивну динаміку констатувати, що керівництву АТ КБ «ПРИВАТБАНК» вдалося вивести його с фінансової кризи.

Кредитний портфель Банку протягом аналізованого періоду зріс на 17 524 млн грн, таке суттєве зростання було пов'язане зі значним збільшенням розміру активів банку та зменшенням питомої ваги резервів на покриття збитків від знецінення кредитів з 85,69% у 2016 р. до 82,83% у 2018 р. Дохідність кредитного портфелю банку була нижчою ніж безризикова ставка, відповідно зазначене негативно вплинуло на коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем банку, який протягом аналізованого періоду мав від'ємне значення. Виходячи з результатів аналізу якості кредитного портфеля з погляду ризику банку необхідно проводити належну кредитну політику та більш ретельніше підходити до оцінювання платоспроможності позичальників на стадії надання кредитів, приділяти увагу цільовому використанню наданих позик.

В умовах економічної невизначеності особливо актуальним є завдання оперативної оцінки стану компаній, що знаходяться у кредитному портфелі банку АТ КБ «ПРИВАТБАНК», а також великого значення набуває об'єктивний підхід до розробки оптимальних умов угоди, обґрунтованість прийняття рішень про видачу кредиту. Рішення цього завдання неможливе без використання системи оцінки та управління ризиками.

Системи управління кредитним ризиком повинна передбачати:

- оцінку ризику кредитного портфелю банку; прогнозування сукупного кредитного ризику банку;
- визначення максимально прийняттого для банку рівня кредитного ризику;
- побудову оптимальної структури кредитного портфеля банку; порівняння фактичної та оптимальної структури кредитного портфелю банку;
- розробку заходів для покращення якості кредитного портфеля, оптимізації його структури;
- оцінку кредитного ризику за конкретною позицією має проводитися на основі внутрішньої рейтингової моделі, яка коригується залежно від обраних банком заходів для покращення якості кредитного портфеля;
- вибір методів управління кредитним ризиком по конкретній позиції банку.

Оптимальна структура кредитного портфеля банку залежить від величини максимально прийняттого для банку рівня кредитного ризику. Ця структура будується на основі моделі оптимізації кредитного ризику.

Проведений аналіз кредитного портфеля ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» показав, про суттєві зміни та зрушення, що відбулися в кредитному портфелі протягом 2016-2018 рр. З огляду на це, пропонується оптимізувати структуру кредитного портфеля банку з метою зниження кредитного ризику та одночасної максимізації прибутку банку від кредитних операцій, що позитивно відіб'ється на показниках ефективності банку. З огляду на це, пропонується оптимізувати структуру кредитного портфеля банку з метою зниження кредитного ризику та одночасної максимізації прибутку банку від кредитних операцій, що позитивно відіб'ється на показниках ефективності банку.

За результатами проведених розрахунків із застосуванням моделі оптимальної структури кредитного портфеля досліджуваного банку з метою максимізації прибутку, відбудеться покращення ряду показників ефективності, зокрема, процентного доходу та чистого процентного доходу (за умови незмінних процентних витрат). За рахунок оптимізації структури кредитного портфеля та одночасного збільшення частки кредитного портфеля в загальних активах до 55%, банк зможе отримати максимальний

прибуток. Позитивний фінансовий результат становитиме 40078 млн. грн, а чистий процентний дохід становитиме, відповідно, 26082 млн. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антіпова Н. А. Вдосконалення ефективності кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 14.10.2019).
2. Байбулекова Л. Управление проблемными кредитами: Казахстанский опыт. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 8. С. 183–192.
3. Банківські операції : підручник / За ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. 696 с.
4. Банковское дело и финансирование инвестиций : Т. 2: Политика и стратегия. Ч.1. / Под ред. Н. Брука. Институт Экономического развития Всемирного банка, 1995. 338 с.
5. Белікова Т. В., Цимбалюк О. О. Управління кредитними ризиками в банківській системі. *Молодий вчений*. 2016. № 12. С. 651–654.
6. Бикова О. В., Марченко О. В. Оцінка ефективності кредитної політики банку. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3/136.pdf>. (дата звернення: 15.11.2019).
7. Богданюк В. Д. Кредитна політика як основний інструмент досягнення стратегічних цілей комерційного банку. URL: <http://www.science-community.org>. (дата звернення: 28.11.2019).
8. Болгар Т. М. Проблемні кредити банків як результат реалізації кредитного ризику. *Економічний нобелівський вісник*. 2014. № 1. С. 50–58.
9. Бондаренко Л. А., Стародубцева Т. В. Оцінка портфеля проблемних кредитів комерційних банків України в контексті забезпечення стабільності банківської системи. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014. № 2. С. 169–

172.

10. Версаль Н. І. Фінансовий менеджмент у банку: практикум. Київ: ЦП «Компринт», 2015. 144 с.

11. Виговська Н. Г., Виговський В. Г. Розвиток організаційного забезпечення аналізу кредитоспроможності позичальника-юридичної особи. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*.

Сер.: Економічні науки. 2017. № 1. С. 142–150.

12. Виговська Н. Г., Виговський В. Г., Сімеонова Г. М. Формування механізму оцінки кредитоспроможності позичальника в умовах економічної нестабільності. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. *Сер.: Економічні науки*. 2016. № 2. С. 117–129.

13. Владичин У. В. Банківське кредитування. Київ: Атака, 2008. 648 с.

14. Вовк В. Я., Хмеленко О. В. Кредитування і контроль: навч. посібн. К.: Знання, 2008. 463 с.

15. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа: підручник. К.: Знання, 2008. 564 с.

16. Волкова Н. І. Вибір кредитної стратегії банками України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.3. С. 291–301.

17. Гладинець Н. Ю., Петрина В. В. Кредитна політика банків як інструмент забезпечення конкурентних позицій на ринку банківських послуг. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. № 19 (14). С. 153–160.

18. Гуцал І. С. Дієвість кредитного механізму в економіці України: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.04.01. К.: Київський національний економічний ун-т, 2004. 25 с.

19. Доценко І. О., Доценко В. В. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. *Серія: Міжнародні*

економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 12(1). С. 94–98.

20. Дяченко Г. О., Шаповал Л. П. Оцінка якості управління кредитним ризиком банку. *Траєкторії розвитку економічних систем в сучасних умовах*: монографія. / за ред. А.О. Касич, М.М. Хоменко. Кременчук: Кременчуцька міська друкарня, 2014. С. 203–210.

21. Карбівничий І. В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку: автореф. дис. канд. економ. наук: 08.00.08. Суми: Українська академія банківської справи НБУ, 2011. 20 с.

22. Коваленко В. В. Кредитний менеджмент в системній організації ефективною кредитною діяльністю банків. *Економічний форум*. 2014. № 4. С. 214–222.

23. Коваленко В. В., Зверяков О. М., Гайдукович Д. С. Діагностика кредитного ризику та його вплив на кредитну активність банків України. *Фінанси України*. 2016. № 2. С. 84–98.

24. Коваленко Д. І. Системні чинники формування кредитної політики банків в умовах економічної нестабільності. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/1451482099728.pdf>. (дата звернення: 19.12.2019).

25. Копилюк О. І., Музичка О. М. Аналіз банківської діяльності: Навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2016. 416 с.

26. Копилюк О. І., Музичка О. М. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. Львів: Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2016. 415 с.

27. Коцовська Р. Р., Павлишин О. П., Хміль Л.М. Банківські операції: навчальний посібник. К.: НБУ. Ун-т банк. справи, 2010. 456 с.

28. Коць О. О., Ільчук П. Г., Карпів О. В. Сутність та управління проблемними кредитами банків. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 806–810.

29. Круш П. В., Бугрім С. І. Напрями підвищення

результативності управління кредитною політикою банку в умовах кризи. *Сучасні проблеми економіки і підприємництво*. 2017. Вип. 19. С. 149–158.

30. Лаврик О. Л. Шляхи вдосконалення процесу банківського кредитування. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2014. Вип. 39. С. 95–109.

31. Лисенок О. В. Формування стратегії та політики управління кредитними операціями банків. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 1 (75). С. 185–190.

32. Лихоманова О. С. Організація процесу банківського кредитування. *Управління розвитком*. 2013. № 19. С. 147–148.

33. Любар О. О. Кредитна політика банків: види та моделі. *Вісник університету Банківської справи Національного банку України*. 2010. № 3 (9). С. 183–185.

34. Малахова О. Л., Тетюу С. В. Кредитна діяльність банків як базова передумова забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 16. № 1. С. 275–284.

35. Маринюк Л. В. Формування та особливості кредитної політики банку. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2015. № 1 (11). С. 153–159.

36. Мисник Т. Г., Борисова І. С. Кредитоспроможність як основа кредитних відносин та мінімізації кредитного ризику банку. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2016. № 1. С. 135–140.

37. Мостовенко М. А. Управління безпекою кредитних операцій банку. *Економічний форум*. 2013. № 1. С. 345–350.

38. Національний банк України: Офіційне Інтернет-представництво. URL: <https://www.bank.gov.ua/article/59167525?annId=59167526×tamp=1511193039000>. (дата звернення: 02.11.2019).

39. Ніколаєнко Ю. В. Світовий досвід та сучасні тенденції у галузі

управління кредитним ризиком. *Ефективна економіка* 2015. № 11.
URL: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/7941>. (дата звернення: 22.12.2019).

40. Новосельцева М. М. Формирование кредитной политики коммерческого банка: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.10. М.: Академия бюджета и казначейства Министерства финансов РФ, 2010. 21 с.

41. Островська Н. Л. Теоретичні та практичні аспекти організації моніторингу кредитної політики в банку. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/>(дата звернення: 12.10.2019).

42. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>. (дата звернення: 14.10.2019).

43. Офіційний сайт ПАТ КБ «Приватбанку». URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>. (дата звернення: 22.09.2019).

44. Панова Г. С. Кредитная политика коммерческого банка во взаимоотношениях с начелением банка: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.10. М.: Финансовая академия при правительстве РФ., 1997. 21 с.

45. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Постанова Правління НБУ 30.06.2016 № 351. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>. (дата звернення 16.09.2019).

46. Поляк Н. П. Теоретичні аспекти сутності кредиту. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 6(1). С. 185–188.

47. Попова Х. О. Моніторинг кредитної операції як інструмент забезпечення ефективності проведення банківського кредитування. *Управління розвитком*. 2013. № 19. С. 142–144.

48. Примостка Л. О., Чуб П.М., Карчева Г.Т. Управління банківськими ризиками: навч. посіб. КНЕУ. 2016. С. 245–265.

49. Рисін В. В. Реалізація ресурсної політики банків в умовах

фінансової нестабільності: монографія. К.: УБС НБУ, 2012. 390 с.

50. Росола У. В., Щока Н. І., Ярмолюк М. С. Кредитна політика та аналіз сучасного стану кредитного ринку України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2018. Вип. 1 (9). С. 181–188.

51. Русіна Ю. О., Ковтун М. В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. № 1(11). URL: [http://www.eui_2014_1_52%20\(4\).pdf](http://www.eui_2014_1_52%20(4).pdf). (дата звернення: 24.10.2019).

52. Сайт асоціації українських банків. URL: <http://aub.org.ua/>. (дата звернення: 30.10.2019).

53. Світ енциклопедії: Кредитна політика. URL: <http://gx3000.ru/finansova-sistema/kreditna-politika-banku.html>. (дата звернення: 17.10.2019).

54. Семенча І. Є., Ткачова А. А. Управління кредитним портфелем банку в сучасних економічних умовах в Україні: проблеми та шляхи їх подолання. *Ефективна економіка*. 2014. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3117>. (дата звернення: 14.11.2019).

55. Соколенко К. О. Методи організації банківського кредитування. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2014. Вип. 1. С. 73–78.

56. Станіславчук Н. О. Аналіз банківської діяльності. Умань: Візаві, 2018. 191 с.

57. Управління фінансовими ризиками банків: монографія/ Ю.П.Макаренко, В.В. Бобиль. Дніпропетровськ: Герда, 2014. 266 с.

58. Халіменко Ю. М. Методика та організація аналізу операцій банків з кредитування суб'єктів господарювання: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2013. 20 с.

59. Чуб П. М., Ходакевич С. І. Проблемна кредитна заборгованість банків в Україні та світі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 18.

С. 41–46.

60. Шевцова О. Й., Давидов О. О. Кредитна політика в межах ресурсного менеджменту банку. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка*. 2016. Т. 24. Вип. 10 (2). С. 59–63.

61. Blaschke W., Jones T., Majnoni G. Stress Testing of Credit Risk: An Overview of Issues, Methodologies, and FSAP Experience., S-M. Peria *IMF Working Paper*. 2011. № 12. 114 p.

62. Helbling T., Terrones M. Credit Cycle. *Journal of Political Economy*. 2009. № 105 (2). P. 211–248.

63. Principles for the Management of Credit Risk. URL: <http://www.bis.org/publ/bcbs54.htm>. (дата звернення: 03.12.2019).

64. Rose Peter S., Hudgins Sylvia C. *Bank Management & Financial Services*. McGrawHill, 2005. 782 p.

65. Sinke Joseph F. *Commercial Bank Financial Management in the Financial-Services Industry* (6th edition). New Jersey: Prentice Hall. 2002. 696 p.

ДОДАТОК А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК" Окремий звіт про фінансовий стан

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2018	31 грудня 2017 (перераховано)	31 грудня 2016 (перераховано)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	7	27 360	25 296	30 159
Заборгованість банків		-	2 903	-
Кредити та аванси клієнтам	8	50 140	38 335	32 616
Інвестиційні цінні папери:				
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	86 244	-	-
- наявні для продажу	9	-	90 354	64 409
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	79 299	-	-
- утримуються до погашення	9	-	36 322	-
- за амортизованою собівартістю	9	14 538	-	-
Вбудовані похідні фінансові активи	9	-	34 336	27 044
Передоплата з поточного податку на прибуток	24	184	184	181
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію		30	30	246
Інвестиційна нерухомість	10	3 340	3 648	691
Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	11	3 793	3 326	3 409
Інші фінансові активи	12	2 743	2 940	2 639
Інші активи	13	8 899	8 815	9 585
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя		1 361	7 069	8 782
Активи, утримувані для продажу		117	117	-
ВСЬОГО АКТИВІВ		278 048	253 675	179 761
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Заборгованість перед НБУ	14	9 817	12 394	18 047
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	15	195	234	2 667
Кошти клієнтів	16	231 055	212 167	180 656
Випущені боргові цінні папери		2	2	2
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	24	136	150	138
Інші фінансові зобов'язання	17	2 247	1 688	1 932
Резерви та нефінансові зобов'язання	18	3 132	3 292	2 545
Субординований борг		-	129	122
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		246 584	230 056	206 109
КАПІТАЛ				
Акціонерний капітал	19	206 060	206 060	50 695
Емісійний дохід	19	23	23	23
Внески у капітал, отримані за випущені, але не зареєстровані нові акції	19	-	-	111 591
Резерв переоцінки приміщень	11	687	769	805
Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів		(3 303)	(479)	521
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174	9 934
Загальні резерви та інші фонди	19	6 211	6 211	1 619
Накопичений дефіцит		(190 388)	(201 139)	(201 536)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		31 464	23 619	(26 348)
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		278 048	253 675	179 761

Затверджено до випуску та підписано 23 квітня 2019 року.

П. Крумханзл
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління
(з питань фінансів)

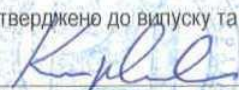

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК" Окремий звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід

У мільйонах українських гривень	Прим.	2018 рік	2017 рік (перераховано)
Процентні доходи	20	30 754	24 485
Процентні витрати	20	(14 002)	(18 374)
Чистий процентний дохід		16 752	6 111
Відрахування до резерву на зменшення корисності	21	(6 089)	(7 379)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		10 663	(1 268)
Доходи за виплатами та комісійними	22	19 590	13 211
Витрати за виплатами та комісійними	22	(4 402)	(3 017)
Прибутки мінус збитки від вбудованих похідних фінансових інструментів	9	-	3 491
Прибутки мінус збитки від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		1 983	1 084
Прибутки мінус збитки від переоцінки іноземної валюти		1 145	(2 501)
Прибутки мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		3	-
Збитки мінус прибутки від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	(3 085)	-
(Збитки)/прибутки від оцінки приміщень та інвестиційної нерухомості		(553)	247
Зменшення корисності нематеріальних активів		-	(1)
Зменшення корисності майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя		(13)	(71)
Зменшення корисності інвестиції в асоційовану компанію		-	(99)
Адміністративні та інші операційні витрати	23	(13 988)	(12 194)
Інші доходи		1 457	1 530
Інші витрати		(11)	(15)
Прибуток до оподаткування		12 789	397
Кредит/(витрати) з податку на прибуток	24	9	(19)
Чистий прибуток за рік		12 798	378
Інші сукупні доходи/(витрати):			
<i>Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Фінансові інструменти, що визнаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів		(1 872)	(1 000)
- Прибуток, що рекласифіковано до складу прибутків чи збитків		(3)	-
- Зміни у резерві під очікувані кредитні збитки		-	-
- Податковий ефект		-	-
<i>Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Приміщення:			
- Переоцінка приміщень		2	(20)
- Податковий ефект		(1)	4
Інші сукупні витрати		(1 874)	(1 016)
ВСЬОГО СУКУПНИХ ДОХОДІВ/(ВИТРАТ) ЗА РІК		10 924	(638)
Базисний та скоригований дохід на акцію щодо прибутку, який належить акціонеру Банку (у гривнях на акцію)	19	17,39	0,90

Затверджено до випуску та підписано 23 квітня 2019 року.

П. Крумханзл
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління
(з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я, Шершенюк Микола Миколайович, студент 2 курсу, денної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 073 «Менеджмент», освітньої програми «Управління фінансово-економічною безпекою», адреса електронної пошти _____,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Формування фінансової безпеки АТ КБ «ПРИВАТБАНК» на засадах ефективної кредитної політики» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям *академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.*

Дата _____ Підпис _____ Шершенюк М.М.

Дата _____ Підпис _____ Бехтер Л.А.